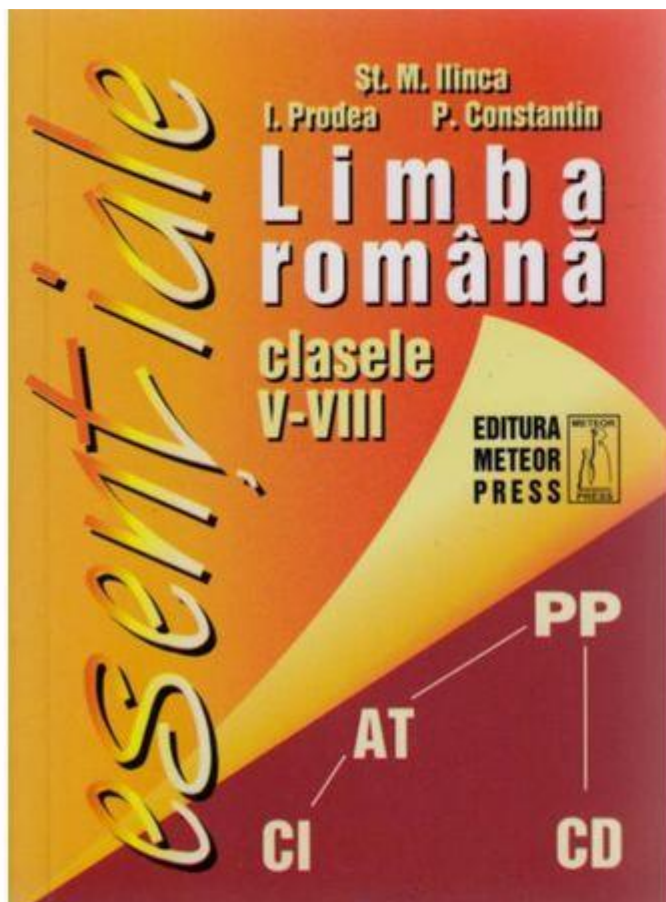


Şt. M. Ilinca
I. Prodea
P. Constantin

***LIMBA* ROMÂNĂ**
clasele V-VIII

METEOR PRESS
Coperta: arh. Daniel Munteanu

Adresa Str. Comana nr. 3A, 781661, sector *l*, Bucureşti.
Tel. /Fax: (021) 222.33.12; (021) 222.83.80
E-mail: meteorpressdnt.ro
Distribuţie la:
Tel. /Fax: (021) 222.33.12; (021) 222.83.80 E-mail:

meteorfrom.ro

ISBN: 973 – 8355 – 01-X

I. FONETICA

1. Sunetul. Sunetele

= vibraţii aeriene diferite;

= sunt concepte fonice (adică acustice).

2. Vocala. Vocalele

= este sunetul care se pronunţă singur;

= este un sunet armonic;

ex.: a; a; e; i; o; u;! (a): nas, măr, merge, bine, dor, dur, înainte, târg, România.

3. Consoana. Consoanele

= este sunetul care nu se pronunţă singur (ci însoţit de alt sunet: de.

„Î” sau de „e”); *

ex.: b, e, d, f etc.: (= ce, ti), g (= ge, şi), e (= che, chi), g (= ghe, ghi).

4. Semivocala. Semivocalele

= *este o* vocală scurtă;

= însoţeşte totdeauna o vocală;

= nu se poate rosti singură;

= nu se poate prelungi;

= apare în diftongi sau în triftongi;

ex.: doi, stilou, ţeava, rai, meu etc.

5. Diftongul. Diftongii

= este alcătuit dintr-o vocală şi o semivocală alăturată (I condiţie); = se află în aceeaşi silabă (a n-a condiţie); * este de două feluri:

1. diftong ascendent (suitor: S + V: ex.: le-pure, boare; teăcă; fiică;

2. diftong descendent (coborâtor): V + S: ex.: răi; ca-ddu; trei, pur-cei.

6. Triftongul. Triftongii

= este grupul format dintr-o vocală şi două semivocale (I condiţie); = care se află în aceeaşi silabă (a II-a condiţie); = poate să apară în două structuri:

1. S + V + S: *priveau*; suce îi chia-bu-rotică;

2. S + S + V: creioă-ne; i-ni-mioără: tâmă-ioăsă.

1.

7. Hiatul. Hiaturile

= în aparenţă, este un diftong, adică două vocale alăturate; = (!! dar) fiecare face parte din altă silabă; ex.: hi-al; fiinţă; bă-iat; pune-tu-a-ţi-e.

8. Silaba. Silabele

= este grupul de sunete corespunzătoare unei singure pulsaţii a aerului expirat;» cuvântul poate fi:

1. monosilabic: format dintr-o singură silabă (dar, tu, raft, cinci, drac);

2. plurisilabic (polisilabic): format din mai multe silabe (a-pă; străbă-tut; căr-ţi-cică).

9. Ortografia

= ansamblul normelor de scriere corectă, fixat în exprimarea literară.

10. Ortoepia

= ansamblul normelor de pronunţare corectă, fixat în exprimarea literară.

II. VOCABULARUL

11. Vocabularul

= (lexicul unei-hmbi);

= totalitatea cuvintelor cuprinse într-o limbă;

= este alcătuit din:

1. *vocabularul de bază* (sau v. fundamental; v. esenţial; fond principal lexical; fond lexical uzual etc.);

2. *masa vocabularului* (sau vocabularul secundar).

A. Vocabularul de bază

= conţine cuvinte puţine; = caracteristici:

1. cuvintele sunt foarte des folosite (aproape zilnic);

2. sunt utilizate de toţi vorbitorii (cu acelaşi sens lexical);

3. au mare stabilitate (sensul lor nu se schimbă uşor în timp);

1.

4. denumesc sau exprimă cele mai importante obiecte, noţiuni sau relaţii şi fenomene.

B. Masa vocabularului

= cuvinte mai rar întrebuinţate – regionalisme, arhaisme, neologisme, termeni ai limbajului tehnic, termeni ai limbajului ştiinţific, elemente de jargon, termeni argotici; ex.: scoică, subtilitate, tiranie, zăbală etc.

12. Cuvântul

= este un element al vorbirii;

= este alcătuit dintr-un fonem (sau un complex de foneme); ex.: a, el, doi, casă, merge, şcoală, aproape, vocabular etc. «Cuvinte pot fi:

(A) *simple*

= au o structură unitară;

ex.: a, ac, arc, arcă, arca = etc. – (B) *compuse*

= în alcătuirea lor se disting două sau mai multe elemente componente; = fiecare component, la origine, are o valoare lexicală; * în funcţie de scriere, pot fi:

a) compuse prin unire (aglutinare, contopire, sudare): bunăvoinţă, untdelemn;

b) compuse cu cratima: drum-de-fier, viţă-de-vie, nou-născut;

c) compuse cu blanc: Domnia voastră. Domniile lor, Maiestatea sa.

13. Sintagma

= un grup de cuvinte (deci cel puţin două);

= structurate lexical (deci cu o anumită valoare semantică).

14. Sensuri ale cuvintelor:

(A), Sensul bază

= este sensul (= semnificaţia) cel mai important al cuvântului; = este cunoscut astfel de toţi vorbitorii. ex.: a) durere (cu sensul de suferinţă fizică);

b) a trece (a merge fără a se opriX (A:) Sensul secundar = este sensul (semnificaţia) cuvântului folosit mai rar.

ex.: a) durere (cu sensul de mâhnire);

b) a trece (cu sensul de a se abate pe la cineva). (Bi) Sensul propriu = este sensul iniţial al cuvântului;

= este format din sensul de bază şi unul sau mai multe sensuri secundare; = sensul originar şi corect; = poate fi înţeles şi în afara contextului. (B2) Sensul figurat

= este un sens nou (îmbogăţit) al cuvântului; = apare numai în context; = (în afară de context nu poate exista); = are o mare forţă expresivă;

= este întâlnit în figuri de stil (tropi): metaforă, metonimie, sinecdocă, eufemism, hiperbolă etc. *Comparaţi*!

1. A introdus *cheia* în broască pentru a deschide uşa.

2. *Cheia* acestui roman poliţist o află cititorul abia la sfârşit.

15. Familia de cuvinte

= cuvintele sunt înrudite ca sens;

= sunt formate prin derivare cu sufixe şi (sau) cu prefixe; = alcătuire/ structură: cuvântul de bază şi cuvintele derivate; ex.: muncă: muncitor, muncitoreşte,(a) munci, muncitorime etc.

16. Prefixul

= este un afix;

= sunetul (litera) sau grupul de sunete (litere) care, pus (e) la începutul rădăcinii unui cuvânt, formează împreună un alt cuvânt cu înţeles nou sau modificat;

ex.: a + normal; pre + faţă; re + face; în + capabilă; co + laborare.

17. Sufixul

= litere (sau grupul de litere) adăugată (adăugate) la rădăcina unui cuvânt;

= cu aceasta formează un cuvânt nou, cu înţeles deosebit, propriu;

= are numai o valoare lexicală, nu morfologică;

= (!! prin aceasta se deosebeşte de desinenţe, care au valoare morfologică, nu lexicală).

ex.: sufoc-am, gazet (-a) de primitor: e sufixele pot fi:

a) *conservatoare*: nu indică vreo modificare dimensionali i noului cuvânt;

ex.: (zid) zidar; (tractor) tractorist; (brutar) brutărie b) *diminutivale*: indică o dimensiune mai mica;

ex.: (băiat) băieţel; (fată) fetiţă; (copil) copilă = etc.

c) *augmentative*: indică o dimensiune mai mare;

ex.: (casă) căsoaie; (văduv) văduvoi; (băiat) băietan etc.

d) etc.

18. Prefixoidul/ prefixoidele

= etimologic, este un fals prefix, adică un pseudoprefix;

= nu poate exista separat (ca şi prefixele, de altfel);

= dar sunt foarte apropiate de cuvinte cu existenţă de sine stătătoare;

= ceea ce le apropie de compunere;

= deci nu sunt elemente ale derivării, ci ale compunerii;

= ex.: bio; mono; pluri etc.

19. Elemente de compunere

Compunerea este un mijloc intern de îmbogăţire a

vocabularului;
= constă în unirea logică a mai multor segmente, pentru a forma un cuvânt nou;
= compunerea se poate realiza prin:
1. aglutinare (contopire, adeziune, unire, sudură etc.);
2. alăturare (prin cratimă);
3. cu blanc;
4. abreviere.
20. Tema
= rădăcina + un afix (prefix sau sufix);
= (!!) condiţia de existenţă a temei este ca, de la ea, să se mai poată forma alt cuvânt (cu ajutorul unui sufix sau al unui prefix; = deci: a) prefix + rădăcină: stră + moş → strămoşesc); b) rădăcină + sufix: scrie + (i) tor → scriitorime.
21. Desinenţa
= este un morfem gramatical, care apare în flexiunea:
1. nominală (pentru a marca genul, numărul, cazul);
2. verbală (unde marchează persoana sau numărul);
ex: raţără (oi; bun-bună; copil-copii; fată-fetelor; mergi (tu); vedea (el) vedeau (ei).
MIJLOACE DE ÎMBOGĂŢIRE A VOCABULARULUI
A. Mijloace interne (derivarea, compunerea, schimbarea categoriei gramaticale);
B. Mijloace externe (împrumuturile, calchierea sau calculul lingvistic).
22. Derivarea
= este de trei tipuri:
a) derivarea *cu prefixe*;
ex.: în + noapte = (a) înnopta;
b) derivarea *cu sufixe*;
ex.: alună + iş = aluniş;
c) derivareaparasinteticu (cu sufixe şi prefixe în acelaşi timp);
ex.: ne + împăca + re; în + opera + bil; con + lucra + re etc.
23. Compunerea
= se disting elementele componente;
= (care) pot fi chiar cuvinte separate (sau segmente de cuvinte);
ex.: oţel-beton; papă-lapte; floarea-soarelui; iarba-fiarelor.
24. Abrevierile (sau prescurtările)

= un cuvânt poate fi redus (abreviat, prescurtat) la una, două sau trei litere (rareori patru-cinci);

= se folosesc doar atunci când cuvântul se poate reface mental, cu uşurinţă, datorită contextului;

= în general, sunt recunoscute şi acceptate de vorbitori (cititori);

ex.: a) nr. (număr; nimeni n-ar concepe că vine de la nordic, norvegian, norod etc.);

b) bd. (bulevard; şi nu de la bidon, badea, budincă etc.).

25. Schimbarea categoriei gramaticale

= formarea unui cuvânt nou se face prin simpla trecere de la o parte de vorbire la alta;

= trecerea se poate face:

1. fără modificări ale formelor: merge repede; râu repede;

2. cu mici modificări.

a. prin articulare: bine (adverb); binele (substantiv); frumos (adjectiv); frumos (adv.); frumosul (substantiv);

b. printr-o particulă asemănătoare articolului hotărât enclitic (fals articol): împotrivă (adv.); – împotriva (prep.); înainte (adv.) – înaintea (prep.); înapoi (adv.) – înapoia (prep.).

26. împrumuturi

= se fac din necesitatea acoperirii unor goluri din lexicul nostru; = ori au apărut odată cu ivirea (pe plan naţional, internaţional) a unor obiecte, aparate, instrumente, noţiuni noi; ex.: football, *engl*. – fotbal; handball, *engl*. → handbal etc.

27. Polisemia

= capacitatea unui cuvânt de a purta mai multe sensuri;

ex.: a) baie (încăpere); baie (cadă); baie (duş); baie (spălare); baie (clădim).

28. Sinonimele

= cuvinte de formă (înveliş sonor) diferită; = (dar) cu înţelesul (aproximativ) identic; * sinonimele pot fi:

A. totale

= acoperă toate sensurile cuvântului dat; abrevieri; dublele semantice; ex.: cupru = aramă; kaliu = potasiu.

B. parţiale

= acoperă doar unul (sau unele) dintre sensurile cuvântului; ex.: a) a ridica (un obiect) a sălta (a lua de jos) = a înălţa (a sui).

C. contextuale (întâlnite în opere literare; figuri de stil): mai ai obraz să te-nfăţisezi înainte-mi? (obraz = curaj = îndrăzneala = tupeu etc.).

O. lexico-frazcologice

ex.: stilou = toc rezervor; trop = figură de stil; a fugi = a o lua la sănătoasa. E. frazeologice

ex.: a) a o lua la sănătoasa = a o rupe la goană = a spăla puţina; b) a da ortul popii = a părăsi pe cei vii = a se duce pe copcă.

29. Omonimele

= sunt cuvinte cu aceeaşi formă (înveliş sonor);

= (dar) cu înţeles diferit;

= (însă) pentru domenii diferite;

— omonimele pot fi:

A. omonime totale

= sunt identice în întreaga lor paradigmă;

ex.: lac (lacuri); lac (lacuri); cursă (curse); curşi (curse); leu (lei); leu (lei);

B. omonimele parţiale

= sunt identice numai în anumite situaţii;

ex.: masă (mese) = masă (mese); bandă (benzi) = bandă (bande);

C. omonimele lexico-gramaticale

= forme identice din paradigma unor părţi de vorbire total diferite; ex.: cer (substantiv); cer (verb); sare (substantiv); sare (verb).

30. Antonimele

= cuvinte cu formă diferită;

= (şi) înţeles (aproape total) opus;

* antonimele pot fi:

A. totale (se opun tuturor sensurilor cuvântului dat): ieri «— azi:

B. parţiale (se opun unuia sau unora dintre sensurile cuvântului dat);

a) a ridica (un obiect) a coborî (a lăsa jos) = a trânti (a azvârli) = a uşi ele.

b) a ridica (preţurile) a coborî = a micşora = a ieftini = a scădea;

C. contextuale (întâlnite în opere literare, figuri de stil) etc.

31. Paronimele

= cuvinte foarte apropiate ca formă (înveliş sonor);

= (dar) deosebite ca înţeles;
= literar-literal; originar-original; familiar-familial; numerar-numeral;
ordinar-ordinal.

32. Regionalismele

= cuvinte folosite numai într-o anumită zonă (mai mult sau mai puţin întinsă);

ex.: făgădău (han, ospătărie); pac (pachet); ciurdă (turmă); dadă (leliţă).

33. Arhaismele

= cuvinte vechi, dispărute din limbă; ex.: feudă, pârcălab; inime, logofăt.

34. Neologismele

= cuvinte noi, apărute în limbă de curând:

ex.: mesajer, intern, inerentă, abis, lexicologie, celest, tranzistorete.

35. Termenii argotici

= cuvinte (expresii) create în mod artificial de indivizi care nu doresc să li se cunoască limbajul;

ex.: şpagă (mită, ciubuc), şase (atenţie); a trage clopotele cuiva v face curte).

36. Elementele de jargon

= cuvinte (expresii) utilizate (de cele mai multe ori deformat) de anumite grupuri, cu intenţia de a impresiona; ex.: bonsoar (franceză: bonsoir); ce-au (italiană: cia6); mersi (franceză: merţi) etc.

37. Tautologia

= utilizarea a doi termeni care au acelaşi radical;

= (este de fapt, o greşeală de exprimare);

ex.: proprietatea acelui proprietar, începe de la început; a-şi aduce aportul; familia lexicală a cuvântului etc.

38. Pleonasmul

= folosirea în acelaşi context, a doi termeni care se exclud reciproc;

= (unul este deci inutil);

= termenul al doilea este subordonat (gramatical) primului;

ex.: avansaţi înainte; coboară în jos; aleargă repede; a ieşi afară; mediu ambiant etc.

III. MORFOLOGIA

39. Morfologia

= disciplina care studiază cuvântul ca unitate gramaticală; = unităţile fundamentale ale morfologiei sunt părţi de vorbire:

(A) părţi de vorbire *flexibile*: 1. declinabile (a. substantivul;

b. adjectivul; c. pronumele, d. numeralul, e. articolul); 2. care se conjugă: verbul.

(B) părţi de vorbire *neflexibile*: 1. interjecţia; 2. adverbul;

3. prepoziţia; 4. conjuncţia.

— Categoriile morfologice

1. genul;
2. numărul;
3. cazul;
4. persoana;
5. comparaţia;
6. determinarea (prin articol);
7. diateza;
8. modul;
9. timpul.

40. Genul

= categorie gramaticală prin care se indică sexul substantivuluinume de fiinţă şi, analogic, al celorlalte substantive (neînsufleţite) sau părţi de vorbire care determină substantive; ex.: 1. a) masculin: un + ...; doi + ... (băiat, urs, căţel);

b) feminin: o + ...; două + ... (fată, carte, gâscă);

c) neutru: un + ...; două + ... (scaun, creion, popor).

2. genul celorlalte substantive (inanimate) se stabileşte prin analogia cu substantivele animate; = mai au gen, în funcţie de substantivul de care depind, şi:

1. adjectivul: înalt, înaltă…
2. pronumele: el, ea, altul, alta…
3. articolul: un, o, cel eca.
4. participiul verbului: înţeles; înţeleasă…
5. gerunziul acordat: palpitând, palpitândă…

41. Numărul

= forma pe care o ia un cuvânt spre a arăta dacă este vorba de unul sau mai multe exemplare;

= este categorie morfologică doar pentru substantiv, adjectiv, articol şi pronume;

ex.: a) singular: om, marfă, animal;

b) plural: oameni, mărfuri, animale.

42. Cazul

= exprimă relaţiile dintre două cuvinte:

= este forma prin care se exprimă o anumită funcţie sintactică; = au cazuri: substantivul, adjectivul, articolul, pronumele, numeralul; = în limba română sunt cinci cazuri: nominativ, genitiv, dativ, acuzativ, vocativ.

I. Nominativul

= indică/ exprimă/ denumeşte autorul acţiunii;

= manualele recomandă (una din) întrebările: *cine*? (*ce*?);

— funcţii sintactice:

1. *subiect*: Cartea (ea; aceea; alta etc.) este pe masă.

2. *nume predicativ*: Prietena mea este canea (ea: aceea; alta etc.).

3. *atribut apoziţional*: Prietena mea, cartea (ea; aceea; alta etc.), este de mare ajutor.

4. *funcţie sintactică nulă*: „Ştia pupăza, sărmana, cu cine...” (I. C.)

5. etc.

II. Genitivul

= indică/ exprimă/ denumeşte posesorul, apartenenţa;

= manualele recomandă (una din) întrebările: *al* (*a*, *ai*, *ale*) *cui*?;

= regentul său este un substantiv;

= (când are prepoziţie, regentul poate fi verb, locuţiune verbală);

= ± prepoziţie sau loc. prepoziţională („contra”, „împotriva”. „Asupra”, „în jurul”, „în dreptul” etc.)

= ± articolul posesiv (genitivul): al, a, ai, ale.

funcţii sintactice:

1. *nume predicativ*: Meritul părea al fetelor (al ei; al aceleia; al altora etc.), 1/ dar, de fapt, băieţii lucraseră...” /;

2. *atribut*: Am văzut notele colegului (lui; acestuia; celorlalţi etc.).

3. *complement indirect*: Ţăranii s-au ridicat atunci împotriva boierilor (împotriva lui; contra acestora; împotriva altora etc.), 1/ care.../;

4. *complement circumstanţial de mod*: Vântul se schimbase, iar ei mergeau acum contra curentului (contra lui; contra aceluia; contra altuia etc.);

5. *complement circumstanţial de timp*: Au ajuns acasă înaintea căderii nopţii (înaintea ei; în urma acelora; în jurul cuiva etc.);

6. *complement circumstanţial de loc*: Frunzele zburau pe deasupra caselor (împrejurul ei; înaintea acestora; în preajma altora etc.);

7. *complement circumstanţial de cauză*: Au întârziat din pricina tramvaiului (din cauza lui; datorită cuiva; din pricina acestora etc.) 1/care...3/;

8. *complement circumstanţial de scop*: Am agonisit bani în vederea cumpărării (în vederea lui; pentru acela; pentru ceilalţi etc.) ...

9. etc.

III. Dativul

= indică/ exprimă/ denumeşte adresa, direcţionarea; = manualele recomandă întrebarea: *cui*?;

— Regentul este un verb, locuţiune verbală;

= (rareori regentul este un substantiv sau adjectiv);

= (substantivul regent pentru un dativ apare fără articol hotărât);

= ± prepoziţie (graţie" „Datorită", „mulţumită", „potrivit", „conform".

„Contrar");

= adv. de mod cu valoare de prepoziţie („asemenea", „aşijderea".

„Aidoma", analog, „întocmai") + substantiv (pronume; numeral);

funcţii sintactice:

1. *nume predicativ*: Totul era contrar previziunilor (asemenea vouă; asemenea celorlalţi; conform altora etc.);

2. *atribut*: Nu era doar duşman nedreptăţii (ei; acestora; altcuiva etc.), ci şi oricărei abateri...

3. *complement indirect*: Spune-i colegului (ei, altuia, alor tăi etc.), /că...2/;

4. *complement circumstanţial de mod*: Totul se făcuse contrar previziunilor (contrar vouă; asemenea altora etc.), 1/ adică fără să...2/

5. *complement circumstanţial de loc*: Copile, stai locului, / nu vezi2/ că...3/;

6. *complement circumstanţial de cauză*: N-am prins trenul datorită aglomeraţiei (datorită ei; datorită unora etc.);

7. etc.

f' Genitiv-dativul femininelor

A. Substantivele feminine terminate în „e” precedat de „i” (deci în

„Ie”) primesc la genitiv-dativ desinenţa „i” (fără alte modificări):

dropie + i = dropiei; scorpie + *i* = scorpiei; hârtie + i = hârtiei excepţii: băiei-băii, femeie-femeii, oaie-oii etc.

B. Pentru toate celelalte:

a) se fixează pluralul substantivului, la care se adaugă articolul hotărât „i”: (o carte-două) cărţi + i = cărţii; (o coală-două) coli + i = colii etc.

bi) din genitivul-dativul substantivului, cu articol nehotărât (evident, proclitic), şi adăugarea unui „i”: unei fete + i = fetei; unei perdele + i = perdelei; unei ordini + i = ordinii; unei discipline + i = disciplinei etc.

62) (sau) din genitiv-dativulul substantivului, cu adjectiv pronominal demonstrativ (antepus) + i: acestei fete + i = fetei; acestei perdele + i = perdelei; acestei ordini + i = ordinii; acestei discipline + i = disciplinei etc.

C. Prin analogie:

1. lipsă (= eclipsă-eclipsei) = lipsei;

2. favoare (= floare-florii) = favorii etc.

IV. Acuzativul

= indică/ exprimă/ denumeşte răsfrângerea acţiunii;

= manualele recomandă (una din) întrebările: *prepoziţie* + *cine*?

(*care*? *ce*? *cât*?); *prepoziţie* + (*când*? *unde*? *cum*?) etc.

= regentul este un verb, locuţiune verbală, adjectiv, adverb, interjecţie; = (când regentul este un substantiv, prepoziţia este – în general – obligatorie).

funcţii sintactice:

1. *nume predicativ*: Omul 1/ pe care-l cunoscusem2/ părea de pe meleagurile (de la ei; de la ceilalţi; de pe la ai voştri etc.) ...

2. *atribut*; Preocuparea pentru învăţătură (pentru ei; de ai lor; faţă de alţii etc.) era evidentă;

3. *complement direct*: Acolo am găsit caietul (aceasta; alta; ceva;

orice etc.);

4. *complement indirect*: Ne-am interesat de cărţi (de tine; de acela;

de toţi etc.), 1/ dar şi de...2/;

1.

5. *complement de agent*: Zăpada a fost spulberată de vânt (de către el; de acela; de către alţii etc.);

6. *complement circumstanţial de mod*: Se antrenase mai mult decât colegul (ca el; decât acela; ca şi alţii etc.);

7. *complement circumstanţial de timp*: A rămas la munte 2

8. *complement circumstanţial de loc*: El locuieşte la mansardă (Ia voi; lângă acela; alături de alţii etc.);

9. *complement circumstanţial de cauză*: De zgomot (de voi; de ceilalţi; de unii etc.) nu pricepeam ce spune...

10. *complement circumstanţial de scop*: A organizat această petrecere (doar) pentru plăcerea sa (pentru tine; pentru a-i săi; pentru alţii etc.);

11. etc.

V. Vocativul

= indică/ exprimă/ denumeşte chemarea, atenţionarea, aprobarea; = are desinenţe specifice (care, la origine sunt articole hotărâte): (m) Je; e (băiatule, băiete); (f.) 2 (fato; soro).

* funcţii sintactice: nu are;

* ex.: 1. Te rog, Pane, să aduci un creion.

2. Mergi acolo, omule! *43*. Persoana = o categorie gramaticală, care indică:

l.pe vorbitor (I);

2. pe cel căruia i se adresează vorbitorul (a II-a);

3. (sau) pe cel despre care se vorbeşte (a III-a);

= este specifică anumitor pronume şi verbe;

* ex.: eu am (noi avem); tu ai (voi aveţi); el (ea) are [ei (ele) au].

44. Comparaţia

= exprimă diferite grade de intensitate a însuşirii;

= este caracteristică adjectivului şi adverbului;

= sunt trei grade de comparaţie: pozitiv, comparativ (de superioritate, de egalitate, de inferioritate) superlativ (relativ, absolut);

ex.:

MPozitiv ... (pom) Dialt...

— ...om (ui) inteligent... – ... (cânta) bine...

B i *Comparativ*

1. *de superioritate*

— ... (pom) mai înalt...

— ...om (ui) mai inteligent...
— ... (cânta) mai bine...
— ... (pom) la fel de înalt...
— ...om (ui) la fel de inteligent...
— ... (cânta) tot aşa de bine...
3. *de inferioritate*
—... Pom) mai puţin înalt...
— ...om (ui) mai puţin inteligent...
— ... (cânta) mai puţin bine...
c) *Superlativ* l. *relativ*:
a. *de superioritate*:
(pomul) cel mai înalt...
omul cel mai inteligent...
— ... (cânta) cel mai bine...
b. *de inferioritate*: ... tpomui) cel mai puţin înalt...
— ...omul cel mai puţin inteligent...
— ... (cânta) cel mai puţin bine...
2. *absolut*: ... (pom) foarte înalt...
— ...om (ui) foarte inteligent... – ... (cânta) extraordinar de bine...

45. Determinarea
= se face cu ajutorul articolului;
= exprimă diverse grade de individualizare;
= caracterizează substantivul;
= chiar când articolul este ataşat adjectivului antepus unui substantiv, acesta este, de fapt, tot al substantivului:
= valorile determinării:
1. nedeterminat (elev;
2. determinat hotărât (elevul):
3. determinat nehotărât (un elev).

46. Diateza
= diateza este o categorie specifică doar verbului; = este forma pe care o ia verbul pentru a arăta în ce raport se află acţiunea (pe care o exprimă) cu autorul acestei acţiuni şi cu obiectul asupra căruia se exercită acţiunea; = (deci AUTOR = ACŢIUNE = OBIECT);

= în limba română sunt trei diateze: activa, pasivă, reflexivă; = diateza nu se realizează prin sufixe sau desinenţe, ci prin cuvinte/ morfeme (pronume, verbe auxiliare).

A. Diateza activă

= autorul acţiunii exercită o acţiune asupra unui obiect;

= subiectul = verbul (predicat) = complement

= (poate fi neexprimat) = verbul (predicat) = (poate fi neexprimat)

ex. l. Elevul = citeşte = o carte.

2. () = citeşte! = ()

B. Diateza pasiva

= asupra autorului (acţiunii) se exercită, de fapt, acţiunea de către altcineva;

= subiect gramatical e acţiune «subiect (complement de agent);

= alcătuire/ structură: „a fi" + participiu;

Comparaţi:

Parc ul	este bi griji! t	de elevi
4! 1		
subi ect gramatical	verb la diateza pasivă	compl. de agent (subiect logic)
Elev ii	Îngrije sc	parcu l
1 – 14.		
subi ect gramatical	verb la diate/a activă	compl ement dinxt

C. Diateza reflexivă

= autorul (acţiunii) exercită o acţiune care se răsfrânge tot asupra sa;

= pronume reflexiv + verb;

=!! condiţie obligatorie: pronumele reflexiv să nu poată fi înlocuit cu pronume personal (sau substantiv);

= (!! pronumele reflexiv nu are, în această situaţie, funcţie sintactică);

= când pronumele reflexiv se poate înlocui cu un pronume personal – sau substantiv – se vorbeşte de *verbe pronominale*:

= în această situaţie pronumele reflexiv are funcţie sintactică;
= pronumele reflexiv poate fi în acuzativ sau în dativ.

47. Modul verbal

= categoria prin care se arată cum consideră vorbitorul acţiunea exprimată de verb;

= felul în care se face această acţiune;

= modurile sunt: 1. personale (predicative); 2. nepersonale (nepredicative).

A. Modurile personale (predicative)

= verbele *cu* marcate categoria de persoană şi număr; = au funcţie sintactică de predicat verbal sau jumătate din predicatul nominal;

= în limba română sunt cinci moduri personale (predicative): indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ, imperativ, prezumtiv.

B. Modurile nepersonale (nepredicative)

= verbele *nu au* marcate categoria de persoană şi număr;

= (deci nu pot fi însoţite de pronume sau substantive ca autori de acţiune);

= în limba română sunt patru moduri nepersonale (nepredicative):

Infinitivul, participiul, gerunziul, supinul.

I. Conjunctivul

= acţiunea (exprimată) este îndoielnică, nesigură;

= are morfem specific = conjuncţia „SĂ”;

= are (sau presupune) un pronume (ca autor al acţiunii);

= are două subtimpuri: prezent şi perfect;

ex.: (eu) să citesc; (eu) să fi citit; (eu) să propun; eu să fi propus etc.

— funcţii sintactice:

1. *predicat verbal*: Nu puteam1/ să plec (să fi plecat) fără a vedea...2/

2. *semipredicat**: Eu aş fi vrut / să devin (să fi devenit) aviator//
dar...3/

3. *predicai nominal incomplet*: Eu aş fi vrut / să devin (să fi devenit)” / ceea ce visasem în copilărie, / dar...4/

II. Imperativul

= exprima o poruncă (= imperaţie);

= are doar două forme: pers. a II-a sing. şi pers. a n-a pl.

= acţiunea presupune doar prezentul;

ex.: citeşte (tu)! (tu) citeşte! citiţi (voi)! (voi) citiţi!

„Noţiunile prevăzute cu asterisc (indice dreapta, sus) nu sunt prevăzute în programă, dar sunt utile.

— funcţii sintactice:

1. *predicai verbal*: Mergeţi (nu mergeţi) acolo!

2. *semipredicat**: Fii (nu fi) atent!

3. *predicat nominal incomplet*: Fii (nu fi) / ce ai fost şi înainte!…/.

III. Condiţionalul-optativ

= exprimă o dorinţă, posibilitate, presupunere, prezumţie;

= alcătuire/ structură: „a avea” (în formele: aş, ai, ar, am, aţi, ar) +

Infinitiv;

= are două subtimpuri: prezent şi perfect;

ex.: (eu) aş citi; (eu) aş fi citit.

— funcţii sintactice:

1. *predicai verbal*: Tu ai rezolva (ai fi rezolvat) problema, / dar…

2. *semipredicat**: El ar fi (ar fi fost), / dacă…” /

3. *predicat nominal incomplet*: El ar fi (ar fi fost) 1/ cum îl ştiam”. /

dacă…3/.

IV. Indicativul

= acţiunea (exprimata) este realizabilă;

= are 7 subtimpuri (l + 4 + 2); prezent; perfect simplu, perfect compus, mai mult ca perfect, imperfectul, viitor şi viitor anterior;

ex. (eu) citesc; (eu) citii; (eu) ani citit; (eu) citisem; (eu) citeam; (eu) voi citi; (eu) voi fi citit.

funcţii sintactice:

1. *predicat verbal*-Eu sunt (fusei sau fui; am fost; fusesem; eram; voi fi; voi fi fost) acasă la ora / când…2/

2. *semipredicat**: Tu pari (păruşi; ai părut; păruseşi; păreai; vei părea; vei fi părut) interesat de această idee…

3. *predicat nominal incomplet*: Noi suntem (fuserăm sau furăm; fuseserăm; am fost; eram; vom fi; vom fi fost) / ceea ce au fost dintotdeauna…2/.

A. Infinitivul

= acţiunea (exprimată) este generală, abstractă;

= prezenţa prepoziţiei „a” (antepusă) în majoritatea cazurilor;
= are două subtimpuri: prezent şi perfect;
ex.: a citi; înainte de a fi citit etc.
— funcţii sintactice:
1. *subiect*: A înota este plăcerea lui.
2. *nume prediuitiv*: Plăcerea lui este de a înota.
3. *atribut*: Plăcerea de a înota este mare.
4. *complement direct*: El nu poate înota în acest lac.
5. *complement indirect*: Era incapabil de a înţelege / ce...2/
6. *complement circumstanţial de mod*: L-a ajuns din urmă fără a se grăbi prea tare.
7. *complement circumstanţialde timp*: Până a împlini vârsta de şcolar, ştia deja / să citească...” /
8. *complement circumstanţial de cauză*: A fost certat pentru a nu-şi fi făcut temele...
9. *complement circumstanţial de scop*: Plecase mai devreme pentru a avea o rezervă de timp...
10. etc.
B. Participiul
= acţiunea (exprimată) apare ca însuşire (deja stabilită);
= (!! asemănarea – până ia suprapunere – cu adjectivul);
= îşi schimbă forma în funcţie de gen, număr şi caz;
= (!! de aici şi confuzia cu adjectivul);
= (apare ca element component pentru: infinitivul perfect, perfect compus şi viitorul anterior, perfectul condiţional şi perfectul conjunctivului);
* funcţii sintactice:
1. *subiect*: Trebuie citite aceste cărţi... (dovada: Trebuie1/ *să ne citite*?! = prop. subiectivă);
2. *nume predicativ*: Iarba este înverzită de curând. Hanul pare neocolit de clienţi...
3. *atribut*: Calea bătătorită...;... surse autorizate... etc.
4. *complement circumstanţial de mod*: A căzut ca lovit de trăsnet.
5 *complement circumstanţial de timp*: Ajuns acasă, mi-am dat i-am a că...
6. *complement circumstanţial /le cauză*: Lăudat prea mult, copilul de aceea credea1/ că i se cuvine totul.2/
7. etc.

C. Gerunziul

— Acţiunea (exprimată) este în desfăşurare;

are sufix gramatical specific: „ind” (sau „and”);

— funcţii sintactice:

1. *subiect*: Din când în când se vede fulgerând afară…

2. *atribut verbal* (gerunziu propriu-zis): oameni suferind; inimă palpitând: coşuri fumegând etc.

3. *complement direct*: Din când în când eu văd fulgerând* afară…

4. *complement indirect*: Nu se mai sătura bând apă de izvor…

5. *complement circumstanţial de mod*: S-a ridicat de jos împle

6. *complement circumstanţial de timp*: Abia intrând în casă, şi-a dat seama1/ că…2/;

7. *complement circumstanţial de cauză*: Neavând bilet, nu i s-a permis intrarea, în sală.

8. etc.

D. Supinul

= alcătuire/ structură: prepoziţie + participiu (masculin);» funcţii sintactice:

1. *subiect*: E bine de ştiut /că…/:

2. *nume predicativ*: Pare de neînţeles / ceea ce…2/

3. *atribut*: … aţa de cusut… lacăt pentru încuiat…

4. *complement direct*: Terminase de citit…

5. *complement indirect*: Se săturase de aşteptat…

6. *complement circumstanţial de timp*: Se vor întoarce acasă;

7. *complement circumstanţial de loc*: Vor pleca apoi, la ţarină;

8. *complement circumstanţial de cauză*: Fructele au fost aruncate de stricate ce erau…

9. *complement circumstanţial de scop*: S-au pregătit pentru susţinut examenul…

10. etc.

48. Timpul

= este o categorie gramaticală prin care verbul arată momentul când se desfăşoară acţiunea;

= în limba română sunt trei timpuri (şi mai multe subtimpuri):

1. prezent;

2. trecut (perfect simplu, perfect compus, mai mult ca perfect, imperfect);

3. viitor (viitor, viitor anterior).

I. Prezentul
= acţiunea în momentul vorbirii;
= acţiunea este deci neterminată, în curs de desfăşurare;
= reclamă adverbul „acum” sau sintagma „în acest moment” („în această clipă”);
ex.: eu alerg; tu vrei; el merge; noi citim…
II. Perfectul simplu
= acţiunea este terminată („perfect-a”!);
= în trecut;
= foarte apropiată de momentul vorbirii;
= (reclamă adverbul „adineauri” sau sintagma „acum câteva clipe…”; „… mai multe ore… „etc.);
= (de la începutul zilei până în preajma prezentului);
= (este timpul… oltenilor, deci este des întâlnit în Oltenia, Banat, vestul Munteniei);
ex.: eu alergai; tu băuşi; el merse; noi citirăm…
III. Perfectul compus
= acţiunea este terminată („pexfet-a”!!);
= în trecut;
= alcătuire/ structură: „a avea” (am, ai, a, am, aţi, au) + participiu;
= auxiliarul poate fi înaintea participiului (în procliză) sau după el
(în encliză);
ex.: au am alergat (alergat-am); tu ai băut (băut-ai); el a mers (mers-a); noi am citit (citit-am) etc.
IV. Mai mult ca perfectul
= acţiunea este terminată („perfect-a”!!);
= în trecut;
= înaintea unui moment de referinţă;
ex.: eu alergasem; tu băuseşi; el mersese; noi citiserăm…
= (!! ră: noi văzuserăm (nu: văzusem); voi vizuserjfi (nu: văzuseţi).
V. Imperfectul
= acţiunea este neterminată („impgrfecţ-a”!!);
= în trecut;
= în curs de desfăşurare;
= (autorul acţiunii este surprins chiar în momentul săvârşiri!

ei);

ex.: eu alergam; tu beai; el mergea: „noi citeam.

VI. Viitorul

= acţiunea – după momentul vorbirii;

= nu se raportează la momentul vorbirii;

= alcătuire/ structură: „a voi” (voi; vei; va; vom; veţi; vor) + infinitiv;

= nu se ştie dacă acţiunea va fi terminată sau nu;

= seamănă cu o promisiune, angajament – care nu se şue dacă va fi îndeplinită;

ex.: eu voi alerga; tu vei bea; ei „va merge; noi vom citi. VII. Viitorul anterior

= acţiunea este terminată;

= după momentul vorbirii;

= dar înaintea unui moment de referinţă;

= alcătuire/ structura: „a voi” (voi, vei, va vom, veţi, vor) + „fi”. (invariabil) + participiu.

49. Locuţiunile (diagnosticare)

1. sunt grupuri de cuvinte;

2. (deci cel puţin două cuvinte = o sintagmă);

4. Înţelesul este unitar;

5. (deci echivalează, aproape totdeauna, cu un singur cuvânt);

6 elementele componente/ constitutive aparţin unor clase morfologice diferite;

(!! prin aceasta se deosebesc de unele cuvinte compuse: *de pe lângă* = prepoziţie compusă, pentru că *de* = prepoziţie; *pe* – prepoziţie; *lângă* = prepoziţie; deci *de* pe un este nu locuţiune prepoziţională, ci prepoziţie compusă);

7. (ce! puţin) un termen constitutiv/ component aparţine clasei morfologice pe care o reprezintă locuţiunea respectivă;

8. (excepţii: în unele locuţiuni adverbiale nu se găseşte niciun adverb);

9. grupul apare mai mult sau mai puţin sudat;

10. din punct de vedere gramatical, se componă ca o singură parte de vorbire;

11. se recomandă printr-o anumită fixitate:

a) a structurii;

b) a topicii;

a)

c) a formei (cuvintele componente nu pot fi folosite decât cu categoriile morfologice consacrate: moduri, timpuri, cazuri etc.);

12. unele elemente componente/ constitutive şi-au pierdut valoarea lexicală iniţială;

13. adeseori, unele cuvinte componente (!! alteori chiar toate) sunt folosite cu sens figurat:

14. ordinea cuvintelor (topica) este, de obicei, fixă;

15. nu accepta înlocuirea vreunui element prin sinonimul său;

16. (când un component este substantiv, acesta nu primeşte determinări: adjective, articole etc.; a se compara; a nu avea ros; //

a nu avea habar);

17. capătă categoriile morfologice (gen, nr., caz, timp etc.) ale cuvântului suplinit;

I 8. au *o* frecventă mare, sunt consacrate de uzul general (sau cvasigenera!).

— Felu'! locuţiunilor

F. *morfologic*:

a) e? te dat de numele sinonimului său (deci al cuvântului cu care se echivalează);

b) se mai poate stabili şi după numele cuvântului component cu ponderea lexicală cea mai mare. deci purtătoare de sens pentru întreaga sintagmă;

II. *sintactic*:

a) toate elementele componente au o singură valoare;

b) când gradul de sudură este mai mic, se pot analiza *şi* separai elementele componente, specif: cându-se obligatoriu:

„... are funejia sintactică de (...) în cadrul locuţiunii „...”

(ex.: subiect în cadrul locuţiunii „...”; atribut + feiul sau în cadrul locuţiunii...” etc.):

e. \.: a da ortul popii;

1.3 (-4) cuvinte;

2. Înseamnă „a muri”;

3. popii (i) a dat ortul r9:!?...; nu se poate schimba topioaj;

4. a) a oferit ortul popii [?!!?...; niciun cuvânt nu se poate înlocui prin sinonimul său);

b) a dat banii popii?!!?...

c) a dat ortul preotului?!?...

b)

5. locuţiunea are verbul „a da” la diateza... modul... etc...

substantivul „ortul „este de genul... nr... etc.

6. a) (El) a dat ortul popii = predicat verbal;

b) 1. a dat = predicat verbal în cadrul locuţiunii, *2* dat ortul popii”; 2. ortul = corrplenlent direct în cadrul locuţiunii. a dat ortul popii”; (Cf. „Gramatica limbii române”; E.A.R.S.R., vol. I, pag. 34: „Se pot găsi locuţiuni echivalente cu toate părţile vorbirii, afară de articol.”)

1. locuţiuni substantivale

ex.: dare de seamă (= raport); aducere aminte (= rememorare); bătaie de joc; luare în primire; scoatere din fire; dare pe (la) brazdă; dare de mită etc.

2. locuţiuni adjectivale

ex.: (oamenii) fel de fel (= diverşi): (o vreme) aşa şi aşa (= nedefinită); dat peste cap; scos din fire; întors pe dos; de valoare: de geniu etc.

3. locuţiuni pronominale

ex.: domnia-sa (el); Mâria-sa (= el); cine ştie cine (= cineva); Sine ştie ce (= aceva).

4. locuţiuni pentru numerale:

ex.: câte doi (amândoi); de două ori etc.

5. locuţiuni verbale

ex.: a spăla puţina (= a fugi); a băga de seamă (= a observa); a-şi lua inima-n dinţi; a tăia frunză la câini etc

6. locuţiuni adverbiale

ex.: de-a binelea (= total): pe neaşteptate (= brusc); încetul cu încetul; în zadar: fără doar şi poate etc.

7. locuţiuni prepoziţionale

ex.: în afară de (= fără); pe deasupra (= peste); în dreptul; în stânga; de-a curmezişul.

8. locuţiuni conjuncţionale

ex.: cu toate că (= deşi); în timp ce (= când); măcar că; din moment ce etc. 9 locuţiuni interjecţionale

ex.: Doamne iartă-mă! (= valeu); vorbă să fie! (= aş!).

A. PĂRŢILE DE VORBIRE FLEXIBILE

1. SUBSTANTIVUL

50. Substantivul

= este o parte de vorbire flexibilă;

= denumeşte fiinţe, lucruri, fenomene, acţiuni, stări, însuşiri, relaţii;

= se declină (îşi schimbă forma în funcţie de caz şi de număr); = are categorii specifice: gen, număr caz; = are gen propriu (masculin, feminin sau neutru); = se numără;

= cheia substantivelor: orice substantiv se poate asocia (în funcţie de număr şi gen), cu unul din adjectivele demonstrative: ACEST ACEASTA, ACEŞTI, ACESTE;

= poate guverna (deci să fie regent pentru) unul sau mai multe adjective;

— funcţii sintactice: subiect, nume predicativ, atribut, complement; ex.:

a) *subiect*. Elevii vizitează expoziţia. *b*) *predicat*: f-NU ESTE POSIBIL! –];

c) *nume predicativ*: Scopul vizitei este o expoziţie1/ pe care...2/

d) *atribut*: Vecinul meu, strungarul, este tatăl copilului din banca a doua.

e) *complement*

direct: Dă-mi, te rog, o carte!

2. *indirect*: Spune-i prietenului1/ să se ferească de răceală...2/

3. *de agent*: Ai fost rugat chiar de toţi colegii1/ să...2/

4. *circumstanţial de mod*: Venea ca vântul şi ca gândul...

5. circumstanţial de loc: Mergea pe alee1/ fără să...2/

6. *circumstanţial de timp*: Magazinul era deschis din zorii zilei până...

7. *circumstanţial de cauză*: De teamă1/ că...2/ nu l-am mai solicitat...1/

8. *circumstanţial de scop*: Au lucrat intens pentru această reuşită...

9. *f*. *sunt*. *nulă*: „Fraţilor! Aceasta-i satul meu”. (M.S.)

10. etc.

— Substantivizarea unor părţi de vorbire: Substantive mw (a) adjective

= adjectivele articulate (art hotărât sau-art. nehotărât j, folosite singure;

ex: „Frumoaso! ti«ochit-arăt de negri” (L.B.);... fapta celui bogat este...

fb) prunufne

— Anumite pronume se substantivează *prin* articulare (art, hotărât, art. nehotărât), dar nu în afara contextului;

ex.: l. Eul său era mereu ui contradicţie cu...; // 2... O caricatură, oaia...”

(C) numerale

= prin articulare (art. hotărât; art. nehotărât; art. demonstraţi v-adjectival), numeralele devin substantive;

ex.:! Azi am luat un zece ia geografie... // 2. Din cei patru au rămas doar... etc.

(D) infinitive

= infinitul – forma lungă – devine substantiv, fără modificări (deci nu este obligatorie articularea):

ex.: (a scrie) scriere; (a alerga) alergare (a vedea) vedere etc.

(E) participiu/ supin

= prin articulare (art. hotărât, art. nehotărât sau art. demonstrativ-adjectival), participiile verbale devin substantive; ex.: 1. (a tunde – tuns (a) = >) tunsul, un tuns costă...

(F) adverbe

= prin articulare (art. hotărât sau art„Ehotărât), unele adverbe devin substantive;

ex.: ... binele: râul făcut... josul, susul râului; un mâine mai luminos etc. (E) etc.

51. Locuţiunile substantivale

= întrunesc argumentele locuţiunilor (în general).

= pot avea aceleaşi funcţii sintactice cu ale substantivului;

ex. aducere-aminte; luarea tălpăşiţei; tăiatul frunzelor la câini etc.

2. ARTICOLUL

52, Articolul

= este o parte de vorbire flexibilă;

= însoţeşte un substantiv (adjectiv, numeral, pronume);

= sugerează în ce măsură este cunoscut vorbitorilor obiectul pe care îl articulează;

= are categorii specifice: gen, număr, caz;

= nu are funcţie sintactică.

— felurile articolului:

A. Articol hotărât

= forme de bază: i-i, a-Je (băiatul-băieţii; fata-fetele);

= forme cazuale: – lui, le, lor (băiatului, băiatule, băieţii, băieţilor);

— Şi (II). 2. is. ion

= nu are funcţie sintactica.

B. Articolul nehotărât

= forme de bază: un – nişte; o – nişte:

= forme cazuale: unei, unor

= este numai proclitic: unui copil, unor copii, o şcoală, unei şcoli;

= nu are funcţie sintactică.

C. Articolul posesiv-genitival

= forme de bază. al, a, ai, ale

= forme cazuale: alor;

= marcă a genitivului substantivelor;

= ca formam al pronumelui posesiv; *al* meu, *al* tău etc.

= ca formam al numeralelor ordinale: al doilea, *al* treilea etc.

= nu are funcţie sintactică.

D. Articolul demonstrativ-adjectivai

= forme de bază: cel cea, cei, cele;

= forme cazuale: celui, celei, celor;

= este acceptat doar de adjectiv şi numeral;

= nu are funcţie sintactică.

3. ADJECTIVUL 53. Adjectivul

= parte de vorbire flexibilă;

= exprimă o însuşire a unui substantiv, pronume, numeral;

= are grade de comparaţie (categorie specifică).

— funcţii sintactice:

1. *subiect* (!! numai când este substantivizat!!): Leneşul mai mult aleargă;

2. *predicat*: [NU ESTE POSIBIL! –];

3. *nume predicativ*: Acest parc este (cei mai) frumos…

1.

4. *atribut*: Parcul (cel mai) frumos este acela din…

5. *complement indirect*: Din rece se făcuse caldă…

d. *complement circumstanţial de mod*: Maşina aceasta merge ca nouă, deşi…

7. *complement circumstanţial de timp*: De mic (de tânăr) începuse a da semne de…

8. *circumstanţial de cauză*: Nu le-au primit de rele / ce sunt…2/

9. etc.

— Câteva probleme de clasificare a adjectivelor

I. Adjective simple: înalt, roşu, atent, mare, mic, frumos, cuminte etc.

II. Adjective compuse

1. prin contopire (prin aglutinare sau prin alăturare):

binefăcător, răufăcător, antonpannesc, câmpulungean etc.

2. prin linioară de unire (cu cratimă): galben-verzui, dulce-amărui, medico-farmaceutic, propriu-zisă etc.

3. adjective substantivizate

ex.: leneşul (Leneşul mai mult aleargă); cel înalt etc.

4. adjective provenite din participii

ex.: (foarte) înnegrită; (cea mai) supărată;

5. adjective devenite adverbe

ex.: firesc, rău, probabil, evident, necesar etc.

6. adjective provenite din gerunzii: (foarte) suferindă, (cea mai) arzândăete.

54. Locuţiunile adjectivale

= întrunesc argumentele locuţiunilor (în general);

= nu au gen, număr şi caz proprii;

ex.: (scriitor) *de geniu*; (om) *neluat în seamă*; (persoană) *trecută prin ciurşidănnon* (= experimentată).

4. PRONUMELE

55. Pronumele

= parte de vorbire flexibilă;

= este înlocuitorul unui nume;

= categorii specifice: gen, număr, caz, persoană:

ex.: 1. eu; 2. dumnealui; 3. Îşi; 4. nimeni; 5. acesta; 6. al meu; 7. care; 8. oricine; 9. Însumi.

= funcţii sintactice: subiect, nume predicativ, atribut, complement; element predicativ suplimentar.

— Clasificarea pronumelor

I. după structură:

1. simple: el, se nostru etc.

2. compuse: dumneata, însumi, altceva, fiecare, niciunul etc.

II. după semnificaţie:

1. personal, 4. negativ, 7. interogativ-relativ;

2. personal de politeţe, 5. demonstrativ, 8. nehotărât;

3. reflexiv, 6. posesiv, 9. deântâare.

— funcţii sintactice:

I. *subiect*: *El* (dumnelui) (nu) a lipsit de la cursuri? *H. predicat*: [NU ESTE POSIBIL! –];

III. *nume predicativ*:

A. în *nominativ*: Prietenul meu (nu) este *el* (dumnealui...

B. în *acuzativ*: Cadoul (nu) este *pentru* tine (pentru dumneata) ...

C. în *genitiv*: Nimeni nu părea *contra* ei (contra dumneavoastră) ...

D. în *dativ*: Nimic nu este *conform vouă* (conform dumitale) ...

IV. *atribut*:

A. în *acuzativ*: Lauda *pentru dânşii* (pentru dumneavoastră) nu a fost meritată (?)

B. în *genitiv*: Părerea *asupra ei* (contra dumitale) nu mă interesează?

C. în *dativ*: Reuşita la examen *datorită* ţie (graţie dumneavoastră) (nu) este chiar meritorie?

V. *complement direct*: El nu *mă* (te; îl; o; vă îi; le) vede (pe dumnealui) cu aceşti ochelari?

VI. *complement indirect*:

(A) în *dativ*: El nu da *tini* (îţi; îi; ne; vă; le/ (dumneavoastră) nicio atenţie?

(B) în *acuzativ*: El nu vorbeşte *de mine* (de tine; de el; de ea; de ei; de ele/cu dumnealui)?

(C) în *genitiv*: Nici atunci, românii nu s-au ridicat *contra lui* (împotriva dumnealor) ...

VII. *complement de agent*; El (nu) a fost ajutat *de* (*către*) *imtl* (către) dumneavoastră/...

VIII. *complement circumstanţial de mod*:

(A) în *acuzativ*: El era mai (ne) atent *decât* mine (ca dumneaei) ...

(B) în *genitiv*: Voi (nu) aţi acţionat *contra lui* / (asemenea ei) contra dumnealui (asemenea dumnealui) .../

IX. *complement circumstanţial de timp*:

(A) în *acuzativ*: Au sosit mai târziu, (dar) *după voi* (odată cu dumnealui), adică pe la ora cinci...

(Bj în *genitiv*: Ştefan cel Mare (nu) a domnit *înaintea lui* (în

urma dumnealui), ci după el...

X. *complement circumstanţial de loc*:

(A) în *acuzativ*: Ei (nu) au venit/ nu au trecut *pe la noi* (până la dumneata) ...

(B) în *genitiv*: Picăturile de ploaie (nu) cădeau *în faţa ei* (în mijlocul dumnealor) ...

XI. *complement circumstanţial de t*: *au*? *u*: Eu (nu) mi pierd timpul *cu ea* /din cauza ei (datorită ci) / cu dumneata (datorită dumitale.../

XII. *complement circumstanţial de scop*: Ştiu / că (nu) muncise *pentru tine* (pentru dumneata) ...

XIII. etc.

A. PRONUMELE PERSONAL

= are caracteristicile pronumelor;

= desemnează persoana: (a) care vorbeşte (I); (b) cu care se vorbeşte (II); (c) despre care se vorbeşte (III).

— dativul etic

= exprimă participarea intensă a vorbitorului (când este persoana

I) sau a interlocutorului (când este altă persoană);

= nu are funcţie sintactică;

ex.: 1. Dârei ce făcea? Mi-şi cheltuia fiecare bănuţ cu... //

2. „... mi ţi-l luă şi mi ţi-l trânti pe zmeu...” (F.) // dativul posesiv = exprimă posesia, apartenenţa; = determină:

1. un verb: Pune-ţi. omule, cravata cealaltă!...

2. un substantiv: Cu modestia-i ştiută, n-a reuşit să...

3. un adjectiv: În frumoasa-mi reuşită s-au implicat şi... = are funcţie sintactică de: 1. atribut; 2. complement (!! depinde de elementul său regent: dacă este un nume = atribut; dacă este un verb = complement); forma neutrală (neutră) = nu se referă la ceva anume;

= (înlocuirea – conform definiţiei pronumelui – este imposibilă); = apare în locuţiuni sau expresii cu nuanţă familiară; ex.: 1... arupt-olagoană...; // 2... na—ofrântă...

B. PRONUMELE PERSONAL DE POLITEŢE

= dumneab, dumnealui, dumneavoastră, dumneasa, dumnealor, domnia-voastră, domniile-voastre, domniile lor, domnia-sa, domnia-ta, domnialui; = forme regionale (sau familiare): matale, mata, mâtăluţă, tălică, tale etc.

C. PRONUMELE REFLEXIV

= înlocuieşte acel nume care este identic cu subiectul verbului; ex.: Nimeni nu îşi închipuie că...; r nimeni: îşi: identitatea nu este morfologică, fiindcă subiectul este în nominativ, iar obiectul – în dativ – ci lexicală (este vorba de aceeaşi persoană)]; = forme în acuzativ: (prep. – t) sine; se (s-a); = forme în dativ: sieşi; îşi şi (-şi; şi); = de obicei este marcă a diatezei reflexive; = poate avea funcţie sintactică de: nume predicativ, atribut, complement direct, indirect, circumstanţial de scop, circumstanţial de relaţie.

D. PRONUMELE NEGATIV

= pronumele negative din grupa A: nimeni; nimic;

= pronumele negative din grupa B: niciunul, niciuna; nici unii; nici unele;

= forme cazuale: nimeni, nimănui; niciunul, nici unuia; nici uneia; nici unora.

E. PRONUME INTEROGATIV-RELATIV

= forme simple: care, cine, ce, cât, de (= care); = forme compuse: ceea ce; = forme cazuale: cărui (căruia), cui, câtor (câtora); = forme populare: cari, carele, carea, carile etc.

F. PRONUMELE DEMONSTRATIV

= de apropiere: acest (acesta); această (aceasta) etc.

= de depărtare: acel (acela); acea (aceea); acei (aceia); acele (acelea):

= de identitate (de identificare): acelaşi, aceeaşi, aceiaşi; aceleaşi:

= simple: acest aceasta, acel, acea etc.

= compuse: celălalt, cealaltă, ceilalţi etc.

G. PRONUMELE POSESIV

= se clasifică în funcţie de numărul posesorilor (unul sau mai mulţi) şi de numărul obiectelor posedate (unul sau mai multe), obţinându-se combinaţiile: ex.: ... copiii aceştia ai mei = >... aceşti copii ai mei.

H. PRONUMELE NEHOTĂRÂT

= forme simple: unul (una, unii, unele), altul (alta...), tot (toată...), cutare, alde;

= forme compuse:

a) VRE + unul (vreunul, vreuna etc.)

b) ORI + pronume relativ (oricare, oricine, orice, oricât);

c) OARE + pronume relativ (oarecare, oarecine, oarece...);
d) FIE + pronume relativ (fiecare, fiecine...);
e) ALT + pronume relativ + VA (altcareva, altcineva...);
f) pronume relativ + VA (careva, cineva...).

I. PRONUMELE DE ÎNTĂRIRE

= forme: însumi, însămi, însuşi, însăşi etc.

= forme cazuale: (doar genitiv-dativ feminin); (însămi = înserat);

(însăţi = înseţi) (însăşi = înseşi).

5. NUMERALUL

56. Numeralul

= este o parte de vorbire flexibilă; = exprimă un număr sau ordinea obiectelor; = desemnează mulţimi exacte, precise.» numeralele sunt de două feluri:

a. cardinale;
b. ordinale;

— funcţii sintactice:

1. *subiect*: Primul (unu) scrie, al doilea (cei doi) învaţă, deci toţi au preocupări...
2. *predicat*: [NU ESTE POSIBIL! – j;
3. *nume predicativ*: Cartea este a primului (a celor doi) de acolo...
4. *atribui*: Clasa întâi (celor trei) este cea mai curată.
5. *complement direct*: N-am mai aşteptat pe al doilea (pe cei patru) ...
6. *complement indirect*: Să (-i; le) dai primului (celor trei) cartea...
7. *complement de agent*: Tema este scrisă de al cincilea (de către cei cinci) ...
8. *complement circumstanţial de mod*: Acesta este un număr mai mic decât al doilea (decât şapte), de aceea...
9. *complement circumstanţial de timp*: Au venit acasă după al treilea (înaintea celor trei) ...
10. *complement circumstanţial de loc*: La al doilea (lângă cei trei) vom locui noi...
11. *complement circumstanţial de cauză*: Din cauza primului (datorită celor trei) n-am reuşit noi / să...2/
12. *complement circumstanţial de scop*: Pentru primul (pentru

cei doi) muncise mult, dar pentru ceilalţi…

13. etc.

A. Numeral ordinal

= exprimă (prin numărare) ordinea;

= sau locul (în spaţiu ori timp) pe care obiectele sau acţiunile îl ocupă într-o înşiruire;

= alcătuire: articol posesiv (al, a, ai, ale) + numeral cardinal + articol enclitic „le” – mase., + a;

= excepţii: prim (ui), întâi (ui), secund, terţ;

ex.: al treilea (a treia); al o sută unulea (a o sută una) etc.

B. Numeralul cardinal

— feluri:

1. *propriu-zis*:

a) simplu: unu, doi, trei… zece, sută, mie, milion, miliard, bilion, trilion;

b) compus: doisprezece, şaisprezece, o sută doi, două mii treizeci şi şase etc.

2. *multiplicativ*: îndoit, întreit, înzecit, însutit, înmiit etc.:

3. *distributiv*: câte unu, câte doi, câte trei etc.

4. *colectiv*: amândoi (amândouă), ambii (ambele); tustrei (câteşitrele); tuspatru (câteşipatru);

5. *adverbial* (de repetiţie): o dată, de două ori, de trei ori etc.

6. *fracţionar*: doime, treime, pătrime, zecime etc.

6. VERBUL

57. Verbul

= este o parte de vorbire flexibilă;

= exprimă acţiuni, stări, existenţa, devenirea;

= se conjugă;

= (deci are categorii specifice: diateză, mod, timp);

= (are categorii nespecifice: persoană, număr);

ex.: a mânca, a vedea, a alege, a fi (a doborî).

e funcţii sintactice:

A. (când este la un mod personal-predicativ, adică la indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ, imperativ sau la prezumtiv):

1. predicat verbal: Tu mergi (să mergi; ai merge; mergi!; oi fi mergând) la film…

2. semipredicat*: Tu devii (să devii, ai deveni; oi fi devenind) Învăţător…

3. predicat nominal incomplet: Tu devii (să devii, ai fi devenit; oi fi devenind) /ce doreşti, 2/dacă...V

B. (când este la un mod nepersonal-nepredicativ, adică la infinitiv, participiu, gerunziu sau la supin; [vezi *supra*\.

— Verbul predicativ

= formează singur predicatul verbal, dacă este la un mod personal; (MAtenţie la noţiunile: verb predicativ e> mod predicativ <? predicat verbal)

1. A ieşit la plimbare, fiindcă... (vb. predicativ, mod predicativ, predicat verbal);

2. Ieşind la plimbare, fiindcă... (vb. predicativ, mod nepredicativ, nu e predicat verbal);

3. A ieşit campion, fiindcă muncise... (vb. nepredicativ, mod predicativ, nu e predicat verbal, ci semipredicat).

— Verbul copulativ

= nu are conţinut noţional;

= uneori este o simplă unealtă gramaticală;

= stabileşte o relaţie gramiticală între subiect şi numele pred. (sau prop. predicativă);

su	VE	NUME
biect!	RB 1	PREDICATIV / sau /
	COPULAT	PROPOZri IE
	IV 1 „*	PREDICATIVA

1. A DEVENI: El devine interesant.
2. A PĂREA: Afacerea părea / să-l ademenească...2/
3. A FI: El este1/ cum a fost totdeauna.2/
4. A AJUNGE: El a ajuns strungar.
5. A IEŞI: Voi veţi ieşi maiştri.
6 A (SE) FACE: Acum s-a făcut ucenic la...
7. A (SE) CHEMA: Martor se cheamă persoana care...
8. A (SE) NUMI = /v. A (SE) CHEMA/
9. A REPREZENTA: Fapta lui reprezintă lipsă de educaţie...
10. A CONSTITUI: Atitudinea ta constituie o dovadă a preţuirii faţă de „x
11. A ÎNTRUCHIPA: Acest personaj întruchipează calitatea eroului din basme...
12. A RĂMÂNE: Casa a rămas pustie...

13. A (SE) PUNE: Acela s-a pus primar cu de la sine putere, după revoluţie...

14. A ÎNSEMNA: Un astfel de accident înseamnă moarte sigură...

15. A (SE) NAŞTE: Românul s-a născut poet.

16. A (SE) CREDE = 17. A (SE) SOCOTI = 18. A (SE) VEDEA = 19. A (SE) ŞTI = 20. A (SE) CONSIDERA: El se credea mare amator de...

21. A (SE) SIMŢI: El se simte apt pentru...

22. A (SE) DOVEDI: Părerea lui s-a dovedit inutilă...

23. A SEMNIFICA: Acest refuz semnifică tendinţa sa clară spre...

24. A (SE) AFLA = 25. A (SE) GĂSI: În perioada aceea, mă aflam profesor la o şcoală...

26. A (SE) ARĂTA: Toţi s-au arătat binevoitori...

27. A (SE) PREFACE: M-am prefăcut interesat de propunerea lor...

— Verbul auxiliar *i* = ajută la formarea anumitor categorii gramaticale: diateze, moduri, timpuri;

= nu este purtătorul unui sens lexical (nu comunică nimic):

= are sens foarte abstract:

= este doar un instrument gramatical de ordin morfologic;

= deci: singur nu are funcţia sintactică (ci împreună cu elementul ajutat).

— Verbul personal

= acceptă (în acord) pronume personale (sau reflexive), dacă este la un mod personal predicativ;

= chiar dacă nu este la un mod personal predicativ, el rămâne potenţial tot un verb personal, în sensul că va accepta pronumele amintit, dacă este pus la o formă a modului indicativ, condiţional-optativ, conjunctiv sau imperativ.

— Verbul impersonal

I. Verbul *impersonal propriu-aş*

= are o singură formă (de persoana a III-a singular);

= (totuşi nu acceptă pronumele corespunzător acestei persoane);

= noţiunea de „impersonal” se referă la conţinutul verbului;

pe când „unipersonal” vizează forma lui;

= în general, se referă la fenomene ale naturii;

ex.: ninge, plouă, fulgeră, tună, geruieşte.

II. Verbul *impersonal reflexiv*

= are aceleaşi caracteristici cu verbul impersonal propriu-zis;

r, ou” ai mupnu-zis;

, 1, 1 pius: / a; este însoţit de un pronume reflexiv („se „sau „îşi”; „şi”); b) de cele mai multe ori cere o propoziţie subiectivă (ca plinire a subiectului pe care nu-l acceptă), x.:

= /în plus: / a) este însoţit de un pronume reflexiv („se „sau „îşi”.

r

„Ş):) de cele mai multe ori cere o pe suplinire a subiectului pe care nu-l acceptă). ex.:

a se cuveni se înştiinţează se admite se transmite se spune se presupune etc.

Verbul unipersonal r o singură for.: plouă, ninge, tună (îmi) vine/ (îmi) place etc. verbul „a trebui”: Eu / *trebuie* / să citesc… /

„Uuc se presupune etc.

— Verbul unipersonal

= are o singură formă (de persoana a III-a singular):

ex.: plouă, ninge, tună etc.; / gâgâie, măcăie, behăie/ trebuie/

(îmi) vine/ (îmi) place etc.

wrK „l –”.

„Şi”): b) de cele mai multe ori cere o.ro

Tu1/ *trebuia*”! să scrii… Y

El1/ *va trebui* /să înveţe…1/

Noi1/ *va trebui* / să muncim…/

Voi1/ urfi *trebuit2*/ să mergeţi…1/

Ei /*ar fi trebuit2*/ să înoate… /

— Verbul tranzitiv

= acceptă (la nivel morfologic) un substantiv (sau un pronume) în acuzativ (exprimat sau presupus);

= acceptă (la nivel sintactic) un complement direct (exprimat sau presupus).

— Verbul intranzitiv

= nu acceptă (la nivel morfologic) un substantiv (sau un pronume) în acuzativ decât cu prepoziţie (!! alta decât prepoziţia „pe”);
= nu acceptă (la nivel sintactic) un complement direct (exprimat sau presupus).

Verbele pronominale

= aparţin diatezei active;

= deşi se construiesc cu pronume reflexive (în acuzativ sau în dativ);

= pronumele însoţitor are statut separat;

= (deci va avea funcţie sintactică proprie: de complement direct sau indirect).

«feluri:

1. verbe *pronominale obiective*

ex.: a se îmbrăca, a se răsturna etc. // a-şi construi, a-şi propune, a-şi fixa etc.

2. verbe *pronominale reciproce*

ex.: a se asocia (unii cu alţii), a se bate; a-şi arunca (unii altora), a-şi trânti etc.

3. *verbe pronominale posesive*

ex.: a-şi acoperi (sieşi, faţa); a-şi ascunde (lui, lucrurile); a-şi nega etc.

58. Locuţiunile verbale

= întrunesc elementele definitorii (argumentele) locuţiunilor;

= locuţiunea verbală conţine obligatoriu un verb;

= verbul component precizează diateza, modul, timpul şi persoana;

= rolul lexical revine, de regulă, celorlalte componente;

= preiau o serie de caracteristici ale verbelor;

= locu) iunjle pot fi tranzitive sau intranzitive:

= pot fi regente pentru complemente;

= pot avea funcţie sintactică diverse;

ex.: a) a pune la cale CEVA; a trage pe sfoara PE CINEVA etc. //

b) a face cu ochiul CUIVA; a-şi aduce aminte DE CEVA: a se dan vânt DUPĂ CINEVA etc.

B. PĂRŢIE DE VORBIRE NEFLEXIBILE

7. INTERJECŢIA 59. Interjecţia

= pane de vorbire neflexibilă;

= sugerează (exprimă, dar nu denumeşte) stări fizice sau psihice; = evocă (prin imitare) sunete şi zgomote din realitate (= onomatopeea); = predomină elementul imitativ: buf! tronc! ham-ham! mi-au! ga-ga-ga!; = are valoare exclamativă:

= clasificarea se face în funcţie de sentimentele exprimate;» interjecţiile pot fi:

1. *simple*: vai! zău., hai! oh! uf! etc.:

2. *compuse*: tic-tac! hei-rup, hodoronc-tronc! bing-bang!;
* funcţii sintactice:
1. *subiect*: De departe se aude: cioc-cioc-cioc…
2. predicat (*verbal*): Hai acasă;… iată1/ că vine2/;… na doi lei…
3. *nume predicativ*: Este vai de el!;… este chiu şi vai…
4. *atribut*: Un cântec de of şi vai…
5. complement direct: Am auzit buf!: Nu spune zău până…
6. *complement indirect*: Dă-i de cca. … dă-i de hăis.
7. *complement circumstanţial de mod*: Şi gâl-gâl-gâl. bău toată sticla;… pomi râtuşca lipa-lipa, lipa-lipa…
8. / *sunt. nulă*: Ei drace;… Zău frate!…
8. ADVERBUL
60. Adverbul
= parte de vorbire neflexibilă;
= determină un verb sau o locuţiune verbală (dar şi alte părţi de vorbire):
— funcţii sintactice.
1. *subiect*: [NU ESTE POSIBIL! –];
2. predicat: Probabil (fără îndoială) 1/că va sosi mâine…
3. *nume predicativ*: Nu va fi lesne de lămurit…
4. *atribut*: a) Mersul agale…; // b) Fata de acolo…
5. *complement circumstanţial de mod*: a) Merge agale… // b) A
Intrat de-a dreptul în parapet…
6. complement circumstanţial de timp: S-a întors seara (de cu seara) …
7. *complement circumstanţial de loc*: El stă acolo (în faţă) …
S. complement circumstanţal de cauză: f? – l De aceea a lipsit el. fiindcă…
9. *complement circumstanţial de scop*: [? Pentru aceea a venit el, ca să…
10. funcţie sintactică nulă: Au venit doar ei la…
11. etc.
Clasificarea adverbelor
1. simple: aşa, ieri. acolo, când, sus, sigurele.
2. compuse: niciodată, nicicum, oarecum, totdeauna, laolaltă etc.
3. de mod: aşa, astfel, uşor, clar, limpede etc.
4. de timp: azi, mâine, atunci, ieri, ziua, noaptea, iama;
5. de loc: aici, acolo, acasă, dincoace etc.

6. predicative: poate, fireşte, posibil, negreşit, pesemne etc.
7. pronominale: undeva, oricând etc.
61. Locuţiunile adverbiale
= întrunesc argumentele locuţiunilor;
ex.: (cu) de-amănuntul, în urmă, pe greceşte; cu cale, de-a valma, la dreapta, de-a dreptul etc.
9. PREPOZIŢIA
62. Prepoziţia
= parte de vorbire neflexibilă;
= face relaţia între două cuvinte cu funcţie sintactică diferita;
— prepoziţiile pot fi:
1. *simple*: ta, către, cu, de din, fără, în lângă, pe etc.
2. *compuse*: de la de prin, pe lângă, de pe lângă, pe la de către etc.
= CHEIA prepoziţiilor (şi a locuţiunilor prepoziţionale): MINE MEU; MEA; MIE.
63. Locuţiunea prepoziţională
= îndeplineşte toate argumentele locuţiunilor; = un grup de două sau mai multe cuvinte; = echivalent cu o prepoziţie;
= componentele diferă din punct de vedere morfologic; = acceptă CHEIA prepoziţiilor („MINE", MEU", „MEA", „MIE"); nu are funcţie sintactică;
ex.: în faţă, în spatele, de-a lungul, de-a latul, în urmă, în privinţa, din pricina etc.
10. CONJUNCŢIA
64. Conjuncţia
= parte de vorbire neflexibilă;
= nu are valoare lexicală;
= (este doar un instrument gramatical).
Clasificarea conjuncţiilor
A. *l*. *simple*: şi, ci, însă, dar, nici, că, să facă, fiindcă etc.
2. *compuse*: ca să; fără să; cum să; precum că; ca şi cum; pentru ca să; până să; măcar să etc.
B. conjuncţii (locuţiuni) *coordonatoare*:
1. *copulative* şi, nici; (nu) numai; precum şi; şi cu etc.
2. *adversative*: dar; iar; însă; ei;
3. *disjunctive*: ori (... ori); fie (... fie); sau (... sau);
4. *conclusive*: deci; aşadar; dară; prin urmare; de aceea; în

concluzie; în consecinţă; (care) va să zică etc.

C. conjuncţii *subordonatoare*: că, să facă, fiindcă, întrucât, deci etc.

65. Locuţiunile conjuncţionale

= întrunesc argumentele locuţiunilor;

= deci: un grup de două sau mai multe cuvinte:

= echivalent cu o conjuncţie;

= componentele diferă din punct de vedere morfologic;

ex.: înainte să îndată ce, până să, pe măsură ce, chit că, măcar să etc.

IV. SINTAXA PROPOZIŢIEI

66. Sintaxa

= este o parte a gramaticii;

= se ocupă de modul în care se organizează transmiterea unei informaţii (comunicări);

= studiază regulile de îmbinare a cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în frază;

= de aceea are două compartimente (sintaxa propoziţiei şi sintaxa frazei).

A. *sintaxa propoziţiei*

= stabileşte regulile de îmbinare a cuvintelor, în vederea transmiterii unei comunicări;

= categoriile sintactice (la nivel de propoziţie) sunt: predicatul, subiectul, atributul şi complementul, numele predicativ şi fără funcţie sintactică.

B. *sintaxa frazei*

= urmăreşte regulile de îmbinare a mai multor propoziţii, în scopul transmiterii unei comunicări;

= are în vedere relaţiile care se stabilesc între propoziţii (de coordonare sau de subordonare), felul propoziţiilor.

67. Propoziţia

= este comunicarea cu un singur predicat;

= (o comunicare alcătuită corect logic şi gramatical);

= semnul de predicaţie poate fi exprimat (a) total, (b) parţial sau (c) poate lipsi (dar se subînţelege);

ex.: a) Voi aţi desenat o casă...

b) El nu va fi V ce a fost... /;

c) – Vii cu noi? / – Da.2/

= prepoziţia este alcătuită din părţi:
a) principale: predicatul şi subiectul;
b) secundare: atributul şi complementul;
c) intermediare: numele predicativ;
d) fără funcţie sintactică.
1. PREDICATUL 68. Predicatul
= este parte principala de propoziţie;
= spune ceva despre subiect (chiar dacă acesta nu este exprimat);
a) îi atribuie o acţiune (ex.: „Niculăeş ducea oile la păscut…" M.S.);
b) consemnează starea sau o modificare în starea subiectului (ex.:
1. L-au aşteptat două ore; 2. Pământul fusese răscolit de brăzdarele plugurilor);
c) constată existenţa subiectului (ex.: În lac este peşte mult);
d) califică (sau caracterizează) subiectul (ex.: Mărul acela nu-i bun);
— predicatul este de două feluri: a. *verbal*; b. *nominal*
A. Predicatul verbal
= exprimă o acţiune;
= este transmiţătorul unei informaţii;
= (manualele recomandă întrebarea: „*ce se spune* despre *subiect*?");
ex.: 1… Dănilă se suise la stână…" (C.H. V.
2., *A* oftat şi şi-a deschis inima către gineri-său Păun" (C.H.). * Predicatul verbal poate fi exprimat prin:
a) orice *verb* (I condiţie) care este predicativ (a II-a condiţie), la un mod personal-predicativ (a III-a condiţie);
ex.: 1. „Şi ei cântau o doină-n cor…" (G C.);
2. „Să-i văd venind, §5 mai trăi o viaţă…" (O.C.).
b) *locuţiune verbala* (I condiţie), cu verbul la un mod personalpredicativ (a II-a condiţie);
ex.: l. Au luat-ţi la fugă spre casă…
2. Îşi bate ioc de ei…
3. Mi-am venit în fire imediat…
c) *adverb predicativ*/ locuţiune adverbială predicativă;
ex.: 1. Fireşte / că revine mai târziu…2/;

2. De buna seamă1/ că va fi şi el acolo...2/.

d) *interjecţie*:

ex.: 1. Hai mai repede!...

2. N-a fost atent1/ şi buf în apă...2/.

B. Predicatul nominal

= caracterizează, identifică sau califică subiectul;

= prezenţa verbului copulativ este obligatorie;

= verbul copulativ poate fi complinit de un nume predicativ sau de întreagă propoziţie predicativă);

= verbul copulativ indică modul, timpul, persoana;

= numele predicativ precizează calitatea sau identitatea subiectului:

ex.: 1. Tăcerea e de aur...

2. A învăţa înseamnă1/ să munceşti cu dăruire2/.» Felurile predicatului nominal:

a) *predicatul nominal complet* (p.n.c.)

= este alcătuit din verb copulativ (I condiţie) la un mod personal-predicativ (a II-a condiţie) şi nume predicativ (a III-a condiţie); = deci are două componente:

!) un semipredicat (adică A din p.n.c.);

2) un nume predicativ (cealaltă /2 din p.n.c.); ex.: 1. Fratele său este strungar la...

2. El este harnic. pricepui şi destoinic.

s/ n.p. i n.p.2 n.p.j

(ls + 3 n.p. = Ip.n.c., cu nume predicativ multiplu)

b) *predicatul nominal incomplet* (p.n.i.):

= îndeplineşte primele două condiţii ale predicatului nominal complet (verb copulativ + la un mod personal-predicativ);

= în locul numelui predicativ (cea de-a treia condiţie) este o întreagă propoziţie (o subordonată predicativă);

ex.: 1. Părerea mea este /co *a fi înţeles*? / [= Părerea mea esteîn*temeia tg*.];

2. În mod sigur acela va ajunge1/ *ce-şi doreşte...2*/ [= În mod sigur acela va ajunge *maistru*.)

2. NUMELE PREDICATIV 69. Numele predicativ

= este o parte de propoziţie;

= ajuta un verb copulativ să formeze (împreună) un predicat nominal;

= este deci V2 dintr-un predicat nominal, cealaltă V: fiind verbul copulativ (sau semipredicatul);

= echivalentul major al numelui predicativ este (prin extensia sa se obţine) o propoziţie predicativă;

ex: l. A devenit campion…

2. A ajuns capabil V să se descurce singur. – /

s – semipredicat.

Numele predicativ exprimat prin: A. substantiv:

a. În *nominativ*: Ţara noastră se numeşte România [= Ţara noastră se numeşte / *cum se ştie…2*/];

b. În *genitiv*: Mingea este a lui Vasile… [= Mingea este / *a cui ştim noi2*/];

c. În *acuzativ*: Telegrama este *de la Ion*… [= Telegrama este / *de la cine ne aşteptam…2*/];

a. În *dativ*: Totul părea conform înţelegerii… [= Totul părea1/ *cum a fost înţelegerea…*!}.

B. adjectiv:

ex.: Maria este harnică. [= Maria este1/ *cum o ştim…2*/]

C. locuţiune adjectivală:

ex.: Văzându-l, îmi părea scos din fire… [= >… îmi părea / *că e foarte nervos*…2/J.

D. pronume (personal; personal de politeţe; negativ; interogativrelativ; demonstrativ; posesiv; nehotărât, în cazul):

a. *În nominativ*: Doar în această ipoteză păreai tu însuţi… [= Doar în această ipoteză, părea / *cum te ştiam*… – /]

— M l «I *u CRUA-O* /*l* c. În *acuzativ*: Ştirea este de la noi (de la dumneavoastră; de la ai tăi etc.). [= Ştirea este / *de la cine a trimis-o…2*/!

Rezultatul BIF acoir. «n» «!:

b. În *genitiv*: Părerea este a lui (a dumneaei; a cui etc.).

[= Părerea este / *a cui a emis-o-l*]

cine; de la ai tai eic.). [= ş>tirea este / *de la cine a trimis-o*… – /!

d. În dativ: Rezultatul este asemenea lui (conform acestuia etc.)

[= Rezultatul este1/ *cum şi l-aprevăzut*… – /]

E. numeral (ordinal; cardinal propriu-zis; cardinal multiplicativ; distributiv; colectiv; fracţionar) în cazul:

a. În *nominativ*:

ex.: 1. Ea a ieşit prima în acest concurs… [= A ieşit în acest

concurs / *cum dorise de mult timp2*/ să fie...3/]

2. Cu noi se fac acum şapte... [= Cu noi se fac acum / *câţi erau necesari pentru o echipă* /]

3. Ai fost singur, / acum sunteţi amândoi...2/ [= >... acum sunteţi2/ *cât e necesar pentru alungarea singurătăţii...3*/]

4. etc.

b. În *genitiv*; c. În *acuzativ*:

r în”... – <?.: – ex.: 1. Lovitura de începere este a primului (pentru cel de-al doilea) ... [= Lovitura de începere este / *pentru cine se pricepe...*/}:

2. Solicitudinea fusese a amândurora (pentru amândoi etc.) [= Solicitudinea *fusese1*/*a cui era inrerexar*/*s* &... */].

F. verb (la modul):

a. infinitiv, b. supin: Guma era pentru a şterge (pentru şters) ... [= Guma era /*pentru ce trebuie* /};

c. gerunziu: El părea venind de pe alte meridiane... [El părea / *că vine de pe uite meridiane...*/];

d. participiu: Părea îmbrăcată la cea mai bună casă de modă

[= Părea / *că este îmbrăcată l...2*/}.

G. construcţie infinitivală:

ex.: 1. Dorinţa lui este de a fi mecanic... [= Dorinţa lui este1/ *să fie mecanic...* /];

2. Ea ajunsese a fi neatentă... [→ Ea ajunsese / *să fie neatentă...* – /];

3. Planta părea a fi tratată cu erbicide... [= Planta părea /

că este tratată cu erbicide.../}.

H. adverb (de mod; de timp etc.) /locuţiune adverbială:

ex.: 1. Sosirea lor era de-a valma... [= Sosirea lor *ea1*/ *cum nu ne-o imaginaserăm...2*/};

2. Prăjitura este de ieri. [= >... *este1*/*ele când orfijfăcut-o...2*/\;

3. „Şi s-asază toţi la masă / cum li-s anii, „/ cum li-i rangul...3/” (M.E.) [= >... anii *li-s2*/ *cum şi ştim...3*/]; [... rangul li-i4/

după cum le este meritul...5/].

3. SUBIECTUL 70. Subiectul

= este o parte principala de propoziţie;

= este autorul acţiunii exprimate de predicat;

= echivalentul major al subiectului este (prin extensia sa se obţine) o propoziţie subiectivă:

ex.: Prietenul la nevoie se cunoaşte. [= *Ciiie-ţi este prieten*/ la nevoie se cunoaşte” /];

«este de două feluri:

a. exprimat (determinat, nedeterminat);

b. neexprimat (determinat, nedeierminat, neexprimabil, inclus, subînţeles).

— Subiectul neexprimabil

= acţiunea verbului-predicat nu poate fi atribuită unui autor;

ex: a) A tunat şi i-a adunat...; b) Se înserează; c) Plouase în ajun...

Subiectul inclus

= există, dar nu este exprimat;

= ideea de subiect este inclusă în desinenţa verbului-predicat; ex.: l. Mâine plec la munte...; 2. Iată-l şi pe el!

Subiectul subînţeles

= există, dar nu este exprimat;

= este cunoscut din propoziţii (afirmaţii) anterioare;

ex.: „Achim se uită la dreapta / se uită la stânga” / îşi şterge opincile3/ şi apoi intră în casă” ...4/ (M.P.)

Subiectul multiplu

= acţiunea verbului-predicat este săvârşita de mai mulţi autori;

= (deci este alcătuit din mai multe cuvinte);

= componentele pot fi identice sau diferite din punct de vedere morfologic;

= toate, la un loc, înfăptuiesc una şi aceeaşi acţiune;

ex.: El. cei trei şi colegul lor nu i-au observat... [= *Cine se grăbea1/mi* i-a observat... – *f*]

Subiectul exprimat prin:

A. substantiv»:)

1. *propriu*: „Pascalopol citi scrisoarea în tăcere...” (G.C.) [Citea scrisoarea în tăcere / *cine o primise*...*2*/]

2. comun: Acest sportiv va ieşi învingător. (*Cine se antrenează1*/ va ieşi învingător/)

3. *colectiv*: „Trupa abia se dezmorţise” (M.P.) [= *Cine luptase eroic* / abia se dezmorţise... /]

4. *locuţiune substantivală*: „M-or troieni cu drag / Aduceriaminte” (M.E.) [= M-or troieni cu drag / *ceea ce-mi este fixat în memorie*?!)

5. etc.

B. pronume (:)

1. *personal*; 2. *personal de polițele*; 3. *negativ*: Ea (dumnealui (niciunul) nu a înțeles... [= *Cine n-a fost atent1* / n-a înțeles...” /];

4. *interogativ-relutiv*; 5. *demonstrativ*: 6. *posesiv*: 7. *nehotărât*: Care (Acesta/ acela/ același; al nostru; altul) este mai cuminte? [= *Cine este bine crescut* / este mai cuminte...2/!

C. numeral!:)

I. *ordinal*; 2. *cardinal propriu-zis*; 3. *cardinal colectiv*: 4. *fracționar*: Al patrulea (cei patru; tuspatru; o pătrime) aleargă spre mine. [= *Cine a fost atent1* / aleargă spre mine – *l*]

D. verb (la modul):

1. *infinitiv*: „E ușor a scrie versuri” (M.E.) [= E ușorv *să scrii versuri...1*/};

2. participiu (pasiv): Trebuie citite aceste cărți... (predicat + subiect + atribut + subiect);

3. *gerunziu*: Se auzea lătrând pe-afară... [= Se aude1/ *ca latră pe-afară... l*\;

4. supăr. Nu-i greu de precizat / pe unde au plecat2/. [= Nu-i greu1/ *să precizezi* / pe unde...3/];

5. *construcții infinitivale*: Nu-i ce prinde în balta asta... (= nu-i *pește* în balta asta...) [= Nu-i V *ce să prinzi în balta asta...2*/].

E. interjecție

ex.: Acolo era cu) chiu și vai... [= Acolo era cu) V *ceea ce prevăzusem...2I*\.

4. ATRIBUTUL

71. Atributul

= este o parte secundară de propoziție;

= are regent un nume (parte de vorbire declinabilă: substantiv, pronume, numeral);

— *elementul regent* al atributului poate fi:

1. un substantiv: ... opera lui Eminescu...
2. un numeral: ... doi de aici și trei de acolo...
3. un pronume: ... acela din față...
4. un adjectiv substantivizat: ... albastrul cerului...
5. O locuțiune substantivala: ... o dare de seama interesantă:

= califică sau identifică elementul egent;

= manualele recomandă una din întrebările: *ce fel de*? *care*? *din*

care? *de care*? *al cui*? (*a cui*? *ai cui*? *ale cui*?) etc.

= echivalentul major al atributului (extensia sa) este o propoziţie atributivă;

ex.: a) Se vedeau coşurile fumegânde… (Se vedeau cosuruilev *care fumeagau*…*2*/);

b) S-au jucat în poiana din pădure. (S-au jucat în poiana / *despre care v-am vorbit*…*2*/)

J. su bstantival	II. adjec – tival	*ni* pronominal	IV. verbal	V. adverbial	VI. interjecion al
A. ge nitival	B. pr epoziţional	C. ap oziţional (a poziţia)	D. În dativ		
		a. apoziţie simplă	b. apoziţie dezvoltată		

1. Atributul substantival a. genitival (exprimat prin substantiv comun: propriu etc.

locuţiune substantivală; numeral substantivizat):

ex.: 1) Această atitudine a colegului (a lui Vasile…) … (… această atitudine1/ *care aparţine vecinului fie bancă*…" /];

2) Autorul dării de seamă din… [= >… autorul 1/ *care a citit acest material*…*2*!};

3) Autorul amândurora (celor trei, al unei doimi) din… [= > …autorul / *care te-a întocmit pe amândouă*…*2*/};

b. prepoziţional (exprimat prin substantiv comun; propriu etc. locuţiune substantivală; numeral substantivizat):

ex.: 1) o telegramă pentru bunici… (de la Bucureşti…) [= >… o telegramă / *care era pentru bunici*…/];

2) Procesul de luare în primire… [= >… procesul / *care vizează luarea în primire*…/};

3) Neînţelegerea dintre cei doi. l = >... neînţelegerea/ *care avusese loc între ei.../*\;

c. apoziţional

1) *upozijie simplă*: „Domniţa Magda şi-a purtat lumina ochilor ei prin ţări străine.'1 (M.S.) [= Domniţa/ *care se chema Magda* /

şi-a purtat... V;

2) *apoziţie dezvoltară*: „Moş Dănilă, fruntaşul ciobaniilor de ce Scripetele. era un om...” (G.G.) [= Moş Dănilă / *care era fruntaşul ciobanilor*/ era un om...1/];

d. În dativ

El este prieten acestui om... [= >... el este prieten1/ *cui îi merită această onoare.../*]

2. Atributul adjectivai (exprimat prin):

a. adjectiv propriu-zis: Omul cinstit este discret... [= Omul 1/

care este cinstiri este discret...2/];

b. numeral ordinal: Repriza întâi a fost mai spectaculoasă... [= >

Repriza1/ *care s-a terminări* a fost mai... V;

c. numeral (cardinal propriu-zis; multiplicativ; distributiv; colectiv; adverbial): „Trei turme de oi/ Cu trei ciobănei” (F.) (Turmele1/ *câte au fost* / erau...1/);

d. adjectiv pronominal (negativ; demonstrativ; posesiv: interogativ-relativ; nehotărât; de întărire): Niciun elev n-a lipsit...

[= Elevii / *care au fost chemaţi* / n-au lipsit... /];

e. verb la participiu: ... trenuri conduse cu viteză... [= >... trenurile1/ *care erau conduse cu viteză*”! circulă spre... /]:

f. verb la gerunziu (acordat): ... trenuri şuierânde...;... femeie suferindă...;... inimi fremătânde...

g. locuţiune adjectivală: ... rochie de-a gata...;... bărbat scos din fire... [= >... rochia1/ *care este făcută la fabrică2*/ va fi mai... /]

3. Atributul pronominal (exprimat prin pronume personal; personal de politeţe; reflexiv; negativ: interogativ-relativ; demonstrativ; posesiv; nehotărât, în cazul):

a. *genitiv*; b. *acuzativ*: ... apelul ei... (pentru tine; pentru sine de la ai săi etc.) [= >... un apeL/ care *este* pentru *tine* / nu surprinde.../]: c. *dativ*: 1. „Reuşita graţie lui...”; *2* la sfatu-i blând se-adună...” (O.G.); 3... în cale-mi etc.

4. Atributul verbal (exprimat prin verb la modul):

a. *infinitiv*; b. *supin*: ... neputinja de a urca (pentru urcat) ...

[= >... neputinţa1/ *care l-a împiedicat-/* sa urce3/ era mare.../];

c. *gerunziu* (neacordat): ... copii semănând cu tatăl său...;...femeie suferind... inimi fremătând... etc. [= >... un copil1/ *care seamănă cu tatăl său2*! îi urmează în...1/]:

d. *locuţiune verbală* (cu verbul la mod nepersonal): ... intenţia de a se lua ia harţă... [= >... intenţia / *să se ia ia* /; ar/52/nu este... V].

5. Atributul adverbial (exprimat prin adverb/ locuţiune adverbială):

ex.: a. de mod... mersul agale... mersul călare... [= >... mersul 1/ *ce se face agale* / este sănătos.../];

b. de timp: „tema de mâine... meciul de duminică...

[= >... meciul /cp *va avea loc duminică2*/ va fi.../J;

c. de loc: ... căratul sus se face cu macaraua...;... stâlpul din stânga... [= >... stâlpul 1/ *care este acolo2*/ va fi.../];

d. pronominal (a): ... plecare oriunde... costum pentru oricând... [= >... costumul V rar*i se poate folosi oricâiuflesiz*... *l*\.

6. Atributul interjecţional

Câteva interjecţii (halal, bravo, he-he) pot apărea în subordonarea unui substantiv (căpătând valoarea adjectivală), cu funcţie sintactică de atribut: ex.: a) Halal comportament! c) Bravo răspuns!

b) Lucrare ca vai de ea... d) Mersul lipa-lipa spre...

5. COMPLEMENTUL

11. Complementul

— Este o parte secundară de propoziţie;

= determină un verb (sau înlocuitor: adjectiv, adverb, interjecţie):

= aduce cuvântului regent o informaţie suplimentară;

= echivalentul major (frastic) al complementului este o propoziţie completivă sau circumstanţială (după cum complementul este necircumstanţial sau circumstanţial);

— *elementul regent* al complementului poate fi:

1. un verb: Spune-i acum fratelui /că...2/

2. O locuţiune verbală: „Începuse1/ să-i facă ochi dulci fetei arendaşului...” 2/ (MS.)

3. un adjectiv: ... iar el, demn de încrederea tuturor...

4. un adverb (locuţiune adverbială): ... bine de el; rău de el...

„Greu ia deal cu boii mici... (F.)

5. O interjecţie: „Pupăza zbrr pe-o dugheană...” (I.C.) Hai la şcoală!...»

6. uneori regentul se subînţelege: Bărbatul munceşte în fabrică1/

Iar femeia, ca femeia...” /

7. alteori, regentul se stabileşte la nivel sintactic, fiind un predicat nominal complet sau numai o parte a acestuia (semipredicatul sau numele predicativ): 1. Puţini erau ia număr... (sau: puţini la număr...) *2*. Era prieten cu toţi... (sau: prieten cu toţi...);

— feluri:

1. necircumstaiiţial: a. direct; b. indirect; c. de agent (sau subiect logic).

2. circumstanţial: a. de mod; b. de timp: c. de loc; d. de cauză;

e. de scop; f. condiţional*; (g. concesiv*); în consecutiv*); (i. etc.).

A. COMPLEMENTUL DIRECT

73. Complementul direct

= indică obiectul gramatical asupra căruia se exercită *nemijlocit* o acţiune a cuvântului regent;

= determină un verb (locuţiune verbală sau o interjecţie);

= verbul regent *nu* este copulativ;

= verbul regent este obligatoriu *tranzitiv* (cel puţin în contextul propoziţiei respective (deci);

= echivalentul major (frastic) este o propoziţie completivă directă;

= (echivalentul general:) CEVA; pe CINEVA.

— *elementul regent* al complementului direct poate fi:

„În verb: în şcoală învăţăm lucruri interesante: ... o ajutăm pe mama...

b) o locuţiune verbală: L-am făcut cu ou şi cu oţet pe leneşul 1/ care...2/

c) o interjecţie: „Niciuna, nici două, hăţ! pe ied de gât...” (I.C.) „Iaca lăcaşul unchiului meu...” (I.C.);

d) (!! elementul regent se subînţelege: lată-i pe toţi1/ numai pe tine nu...2/

— Complementul direct exprimat prin:

A. substantiv (comun, propriu; colectiv; mobil; epimobil; epicen; defectiv de număr etc.)

ex.: Am revăzut *pe* omul (Colentina etc.) care... [= >... am revăzut

/ *ce Ipe cine*) *uitasem*... – /];

B. locuţiune substantivală: Nu acceptă bătaia de ioc... [= >... nu accepta V ce *nu-i place*.../];

C. pronume (personal; personal de politeţe: negativ: demonstrativ, posesiv; interogativ-relativ; nehotărât)

ex.: Şi e) i-a ajutat pe ei (pe dumneaior etc.) ... [= >... a ajutat / *pe cine se cuvenea* / să... /;

D. numeral (ordinal; cardinal propriu-zis: colectiv: frac (ionar)

ex.: 1. L-au completat pe primul (pe al doilea; *pe* prima; pe a doua) ... [= Au completat1/ *ce* (*pe cine*) *mai rămăsese*...*1*/];

2. Am găsit doar doi (pe amândoi; o treime) acolo... (= >... am găsit acolo1/ *câţi nud rămăseseră*...7 j;

E. verb (la modul infinitiv; supin; gerunziu):

ex.: 1. „Eu n-am învăţat a ceti şi scrie...” (N.l.) [= Eu n-am învăţat / *să citesc2*/, *şi să scriu*... */);

2. Terminase de mâncat (... de băut; de scris; de citit) [= >

...terminase1/ *să mănânce*... */];

3. Simţea intrând (venind) un miros de leustean... [= >...

simţea1/ că vine un...” /].

B. COMPLEMENTUL INDIRECT 74. Complementul indirect

= indică obiectul gramatical asupra căruia se exercită *mijlocit* o acţiune a cuvântului regent;

= determina un verb, locuţiune verbală, interjecţie sau adjectiv; = verbul regent nu este copulativ; = verbul regent poate fi tranzitiv sau intranzitiv; = echivalentul major (frastic) al complementului indirect (extensia sa; este o propoziţie completivă indirectă; = (echivalentul general): CUIVA; prepoz. + CINEVA; prepoz. + CEVA; * *elementul regent* al complementului indirect poate fi:! un verb: „O femeie se plângea alteia de bărbatul ei” (M.P.);

2. O locuţiune verbală: „Vânzătorului târgului îi vine de hac” (F.J;

3. O interjecţie: „... na-li căciula, nu sta cu capul gol...” (I.S.);

4. un adjectiv: ... demn de stimă... potrivnic ideii tale...

5. (!! un adverb care, împreună cu alte cuvinte, face parte dintr-un complement circumstanţial!) ... creste potrivit* cu stăruinţele ei...; stătea la rând. aproape de ele;

6. (!! uneori elementul regent lipseşte:) Copiilor – mai multe dulciuri...;...salutări prietenilor... cinste premianţilor...

7. (! când regentul este un verb unipersonal sau expresie

unipersonală, pronumele în dativ poate fi socotit, în egală măsură complement indirect şi subiect logic; îi trebuia o carte; mi-e frig: ţi-e dor;

le este sete etc. („îi”; „ţi”; „le” sunt complemente indirecte şi subiecte logice, iar „o carte”)., frig”; „dor”; „sete” subiecte gramaticale).

— Complementul indirect exprimat prin;

A. substantiv (comun; propriu; colectiv; mobil; epimobil; epicen; defectiv de număr etc.)

ex.: S-au interesat de colegii săi (de Vasile; de grupul lor); [= >... s-au interesat / *de cine va merge la*...*2*!];

B. locuţiune substantivală: Calitatea aceea, proprie dărilor de seamă... [... calitatea proprie1/ *cui o are*.../];

C. adjectiv

ex.: Din galben, fructul se făcuse vânăt... [= >... fructul se făcuse vânăt1/ *din ce culoare avusese înainte.2*/];

D. pronume (personal; personal de politeţe; negativ; interogativrelativ; demonstrativ; posesiv; nehotărât), în cazul:

a) *dativ*: Lui (acestuia: cui etc.) *îi* vorbeşte? [= >... vorbeşte1/ *cui vrea2*/*să*...}/

b) *acuzativ*: îmi vorbeşte despre tine (despre alţii; despre ai săi etc.). [= >... vorbeşte1/ *despre cine nu m-aşteptam2*! să... – V:

c) *genitiv*: Zmeul viclenise destul asupra lui (contra tuturor; alor săi etc.) ... [= >... viclenise destul 1/ *asupra cuiii em potrivnic*...*2*!];

E. numeral (ordinal; cardinal propriu-zis; colectiv; fracţional)

ex.: N-au spus decât primului (celor trei etc.) ... [= n-au spus decât 1/ *cui trebuia2*/];

F. verb (la modul infinitiv; supin; gerunziu)

ex.: Era incapabil a alerga... (de prevăzut ceva etc.) ... [= >... era incapabil / să *prevină rezultatul*...*2*/].

55

C. *COMPLEMENTUL DE AGENT* 75. Complementul de agent

= arată de cine este făcută acţiunea;

= determină un verb la diateza pasivă (sau echivalentele pasive);

= echivalentul major (frastic) al complementului de agent (extensia lui) este o propoziţie completivă de agent;

= (echivalentul general): de către CEVA; de către CINEVA;

— *elementul regent* al complementului de agent poate fi:

1. un *verb la diurna pasivă*: Lucrarea *este făcută* de către elevii clasei...

2. un *verb reflexiv*: Cartea *se citeşte* uşor de către copiii / care... //.

3. un *verb ia participiu* (acesta fiind un posibil constituent al diatezei pasive): „Şiruri de căruţe *trase* de căluţi slabi...” (E.C.).

4. O *locuţiune verbală cu verbul la diateza pasivă*: Biblioteca *este luată în primire* de către profesoara de limba română.

— Complementul de agent exprimat prin:

mobil; epimobil; epicen:

A. substantiv (propriu; comun: colectiv; în defectiv de număr etc.)

ex.: Referatul a fost conceput de către Ionescu (de un asistent; de grupă etc.) ... [= Referatul a fost conceput1/ *de cine era interesat*?!];

B. locuţiune substantivală: Impresia făcută de darea de seamă este... [= >... impresia făcută Vie *ceea ce era cuprins în...*/ este... /];

C. pronume (personal; personal de politeţe; negativ; interogativrelativ; demonstrativ: posesiv; nehotărât)

ex.: Fisa n-a fost completată de mine (către dumnealui; de nimeni etc.) ... [= >... Fişa n-a fost completată1/ *de cine trebuia...2*/\;

D. numeral (ordinal; cardinal propriu-zis; colectiv; fracţionări

ex.: A fost ajunsă din urmă de /către/ primul (de /către /şase etc.).

D. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE MOD 76. Complementul circumstanţial de mod

= indică felul în care se desfăşoară acţiunea din regentă:

= o caii ţaţe a acţiunii;

= echivalentul major (frastic) al complementului circumstanţial de mod (extensia lui) este o propoziţie circumstanţială de mod;

= (echivalent general): CUMVA; ASTFEL.

]

— *elementul regent* al complementului circumstanţial de mod poate fi:

1. un *verb*: (la orice diateză, mod sau timp) *Merge* agale...; *Se clatină* ca o frunză...

2. O *locuţiune verbală*: S-*a dat* repede *pe brazdă*...; *Şi-a luat tălpăşiţa* ca un laş...

3. un *adjectiv*: *îtialt* ca bradul...; *Mai zgomotoşi* decât o turmă de

oi…

4. O *interjecţie*: „*tuşii* iute sub un chersin…” (I.C.); *Piu*! *piui* din ce în ce mai încet…

5. un *adverb*: „Pielea e *mai aproape* decât cămaşa…” (F.).

Complemetul circumstanţial de mod, exprimat prin:

A „substantiv (propriu; comun, colectiv; mobil; epimobil; epicen;

defectiv de număr etc.)

ex… Este mai mare ca un stadion (decât Constanţa; ca pădurea etc.) … [= >… este mai mare1/ *decât ceea ce ştii tu*…*1*/];

B. locuţiune substantivală: Mergea îngândurat, fără băgare de seamă… [= >… mergea / fără să bage de seamă pe cineva… //);

C. adjectiv

ex. Era mai degrabă oval decât rotund… [= >… era mai degrabă oval / *decât cum crezi* / «…” /];

D. pronume (personal; personal de politeţe; negativ; interogativrelativ; demonstrativ; posesiv; nehotărât)

ex.: Se comporta ca şi mine (ca dumneavoastră; ca/şi/ alţii etc.) … [= >… se comporta / *ca şi cum n-ar fi ştiut nimic despre…*/]:

E. numeral (ordinal; cardinal propriu-zis; colectiv; multiplicativ; distributiv; adverbial; fracţional)

ex.: Au lucrat fără primul (fără cei trei; fără amândoi etc.) [= >… au lucrat / *cum au venit…2*/];

F. verb (*la modul infinitiv*)

ex.: Ajunsese acolo fără a alerga…

G. locuţiune verbală: A plecat nebăgând de seamă / că…7 [= > …*aplecai1*/*fără să bage de seamă* / că…7);

H. adverb (de mod)

ex.: Aleargă nebuneşte… (cel mai frumos; la fel de corect; cel mai bine etc.) [= >… aleargă1/ *după cum a fost antrenat*…*2*/];

I. locufiune adverbială

ex.: Se zbat claie peste grămadă… [= >… se zbat / *ca şi cum ar fi…2*/];

J. interjecţie

ex.: Pornesc ei teleap-teleap-teleap… [= >… pornesc ei1/ *după cum le era mersul*… – /}.

E. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP

77. Complementul circumstanţial de timp

= indică timpul (momentul, epoca, răstimpul), durata, limitele de timp sau frecvenţa acţiunii:

= determină un verb (locuţiune verbală; interjecţie);

= echivalentul major (frastic) al complementului circumstanţial de timp (extensia lui) este o propoziţie circumstanţială de timp;

= (echivalentul general): CÂNDVA; ATUNCI;

e *elementul regent* al complementului circumstanţial de timp poate fi:

a) un *verb* (la orice diateză, mod sau timp); *A plecat* de curând... *Vine* mâine...

b) o *locuţiune verbală*: *A dat* imediat *bir cu fugiţii*...; Atunci *a rupt-o la goană*...

c) o *interjecţie*: *Hai* îndată / să...2/ *Poc*! atunci în uşă.

Complementul circumstanţial de timp exprimat prin:

A. substantiv

ex.: a. A călătorit o noapte până la...

b. Au început prin septembrie... [= >... a călătorit1/ *până ce i se făcuse lehamite*... – /];

B. locuţiune substantivală: Au sosit la spartul târgului...

C. adjectiv: îi învăţase de mici / să... – / [= >... îi învăţase / *când erau mici2*/ să...3/1:

D. pronume (personal; personal de politeţe; negativ; interogativrelativ; demonstrativ; posesiv; nehotărât)

ex.: înaintea ei (înaintea dumnealui, înaintea căruia, înaintea aceluia, înaintea alor voştri, înaintea altuia) sosise la spectacol? [= *Până să vină colegii săi1*/ sosise la spectacol...2/];

E. numeral (ordinal; cardinal propriu-zis; cardinal colectiv)

ex.: Ajunsese la destinaţie înaintea celui de-al doilea (înaintea celor trei, înaintea amândurora) ... [= Ajunsese la destinaţie1/

Înainte să vină şi ceilalţi...*2*!};

F. verb (la mod nepersonal)

ex.: a) Acceptase ideea înainte de a afla / că... V [= >... acceptase ideea V *până să afle2*! că...3/];

b) Mergând spre serviciu (sosind acasă) şi-a dat seama1/ ca...” / (→ *Cuiul a ajuns acasă1*/ şi-a dat seama imediat” / ca... /]; c) etc.; G.adverb

ex.: A observat lipsa cuiva atunci (mai târziu; tot aşa de repede) ... [= >... a observat lipsa cuiva1/ *după ce a terminal de*

numărul... l\: H. locuţiune adverbială: Venea zi de zi (pe-nserate) ... [= >... venea / *când găsea de cuviinţă*... *l*\.

F. COMPLEMENT CIRCUMSTANŢIAL DELOC

78. Complement circumstanţial de loc

= indică locul (punctul de plecare, direcţia şi limitele în spaţiu) unde se desfăşoară acţiunea regenta;

= determină un verb (locuţiune verbală, interjecţie);

= echivalentul major (frastic) al complementului circumstanţial de loc (extensia lui) este o propoziţie circumstanţială de loc;

= (echivalent general): UNDEVA: ACOLO.

* *elementul regent* al complementului circumstanţial de loc poate fi:

1. un verb (la orice diateză, mod sau timp): Locuieşte în oraş... Merge la bibliotecă...

2. O locuţiune verbală: A dat de veste peste tot...

3. O interjecţie: „Atunci huştiuluc în iaz...” (I.C.).

e Complementul circumstanţial de loc exprimat prin:

A. substantiv (propriu; comun; colectiv; mobil; epimobil; epicen; defectiv de număr etc.)

ex. Au plecat spre Bacău (către şcoală; la pădure etc.);

B. pronume (personal; personal de politeţe; negativ; interogativrelativ; demonstrativ; posesiv; nehotărât)

ex.: A frânat tocmai lângă mine (în faţa dumnealui; înaintea ta) ... [= >... a frânat1/ *unde erai tu*.../}.

C. numeral (ordinal; cardinal propriu-zis; colectiv; fracţionar)

ex.: Locuieşte la primul (lângă al doilea; la cei trei etc.) ...

f... locuieşte / *pe unde bănuiam*...” /l;

D. adverb/ *locuţiune adverbială*

ex.: Au ajuns acolo (până dincolo; pe-aproape) ... [= >... au ajuns1/ *până unde ajunseseră şi ceilalţi*? îi.

G. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ 79. Complementul circumstanţial de cauză = indică motivai, cauzalitatea unei acţiuni, a unei stări sau a unei însuşiri; = echivalentul major (frastic) al complementului circumstanţial de cauză (extensia lui) este o propoziţie circumstanţială de cauză; = (echivalent general): DIN PRICINA CUIVA; DIN CAUZA CUIVA.

* *elementul regent* al complementului circumstanţial de cauză poate fi:

1. un *verb*: (la orice diateză, mod sau timp): *S-a speriat* de cutremur...; *A murit* de sete şi de frig...

2. O *loculiune verbală*: *Spălase puţina* repede din cauza unui şarpe:

3. un *adjectiv*: „Faţa *roşie* de sfială... „(M.E.).

Complement circumstanţial de cauză exprimat prin:

A. substantiv (propriu: comun; colectiv; mobil; epimobii; epicen; defectiv de număr etc.)

ex.: Nu moare el de Capitală! (de grija pentru...; din cauza grupului) ... (= >... nu moare el1/ *că nu locuieşte în Capitală ...21* \:

B. adjectiv

ex.: 1. Nimeni nu se vaită de frumos...

2. Nu s-a dus de proastă... [= >... nu s-a *dus, 1/ fiindcă nu gândea*...*2*/}:

C. pronume (personal; personal de politeţe; reflexiv; negativ;

Interogativ-relativ; demonstrativ; posesiv; nehotărât)

ex.: Nu-şi rezolvase problema din cauza lui (din cauza dumnealor; din pricina nici unuia etc.) ... [= >... nu-şi rezolvase problema1/ *deoarece nu-l ajutaseră şi dumnealor*...*2*/};

D. numeral (ordinal: cardinal propriu-zis; colectiv)

ex: Datorită celui de-al doilea (din pricina celor optsprezece: din pricina amândurora) n-au reuşit... [= >... *fiindcă i-au împiedicat aceia* / n-au reuşit3/ să...3/];

E. verb (Ia modul):

a. *gerunziu*

ex.: întârziind la cursuri, *el* a fost nevoit / să...2/ [= >... pentru că a mers prea încet1/ *a fost nevoit2*/ să...3/);

b. *participiu*

ex: Rănit la mână, de aceea l-au transportat imediat la spital... [= *Fiindcă s-a rănit la mână, 1*/ de aceea l-au transportat imediat la spital.../];

F. adverb/ locuţiune adverbială

ex.: a. Nu putea căra sacul de greu ce era...; b. Mă deranja de tare ce vorbea...

H. COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP 80. Complementul circumstanţial de scop

= aduce informaţii în legătură cu scopul (jelui, finalitatea) unei acţiuni; = echivalentul major (frastic) al complementului

circumstanţial de scop (extensia lui) este o propoziţie circumstanţială de scop; = (echivalent general): PENTRU CEVA; ÎN VEDEREA CUIVA.

* *elementul regent* ai complementului circumstanţial de scop poate fi:

a) un *verb* (ia orice diateză, mod sau timp): 1. *Umbla* după vânat...; 2. *A plecat* după târguieli...

b) o *locuţiune verbală*: *Se făcea luntre şi punte* spre a-i ajuta...

c) o *interjecţie*: *Hai* la cumpărături!

— Complementul circumstanţial de scop exprimat prin:

A. substantiv (comun; propriu; colectiv; mobil; epimobil; epicen; defectiv de număr etc.

ex.: Depusese toată străduinţa pentru plecarea la mare (pentru Eforie; pentru regimentul său; pentru elevul acesta; pentru un cal; pentru sănătatea altora; pentru făină; pentru ochelari) ... [= >... depusese toată străduinţa1/ *ca să-şi facă la Eforie concediul*... – *l*\;

B. pronume (personal; personal de politeţe; negativ; posesiv; Interogativreiativ; demonstrativ; posesiv; nehotărât)

ex.: Referatul fusese întocmi! pentru mine (pentru dumneavoastră, pentru toţi etc.) ... [= >... referatul fusese întocmit1/ *ca să-i dea o mână de ajutor*? /};

C. numeral (ordinal; cardinal propriu-zis; colectiv)

ex.: în vederea primului (în vederea celor cinci; pentru amândoi) au fost cumpărate uniformele acestea... [= >... *ca să le îmbrace la serbare l* au fost cumpărate...2/!;

D. verb (la modul):

a. *infinitiv*: Medicamentele au fost aduse pentru a le da bolnavului... (... pentru a salva, pentru a trata) [= >... au fost aduse1/ *ca să fie salvat acest buliiav*.../];

b. *supin*: Plecase la baltă *pentru pescuit*... [= >... plecase la baltă1/

ca să pescuiască...*2*/};

E.adverb

ex.: 1. A coborât acolo înadins, pentru a...

2. S-a dus până la el anume, ca să...; F. locufiune adverbială'*s*\.: De-aia (pentru asta) venise ia urmă, ca să-mi amintească...

6. FĂRĂ FITNCŢIE SINTACTICĂ 81. Fără funcţie sintactică

1. substantivul în vocativ

ex.: „Dâmboviţă, apă dulce...” (F.)

2. substantivul în nominativ cu valoare exclamativă
ex.: „Dar frica-i din raiu, sărmana!” (I. C.)
3. adjectivul substantivizat, în vocativ
ex.: „Bine, voinice, zise împăratul...”
4. pronumele personal, în vocativ
ex.: „Tu. iartă-mă, fecioară, tu, căprioara mea...” (N.L.)
5. pronumele personal de politeţe, în vocativ
ex.: Ei, dumneavoastră, pe cine aşteptaţi?!
6. pronumele personal, forma neutrală
ex.: Arupt-olafugă...
7. pronumele personal, în dativ (etic)
ex.: „Că-m [venea, măre, venea...” (F.)
8. pronumele reflexiv (marcă a diatezei reflexive)
ex.: Se pare că nu s-a gândit prea bine...
9. numeralul substantivizat, în vocativ
ex.: Voi, cei trei, veniţi aici!
10. articolul
ex.: a. „Băiatul cel mic al lui Dumitru Onisor...” (M.S.); b. Trecea un om cu nişte vreascuri...
11. verbul auxiliar
ex.: Ea este (fusese, era) pedepsită pentru greşeală...
12. adverbul de negaţie (H el intră, de regulă, în structura verbului pentru a-i da formă negativă)
ex.: Nici nu-i sfătuiau, nici mi-i ajutau...
13. adverbul de mod (marcă a gradelor de comparaţie) deci, în analiza sintactivă, se va lua împreună cu adjectivul sau cu adverbul respectiv)
ex.: Priviţi mai sus şi mai departe...
14. prepoziţia (simplă sau compusă)
ex.: Venea către noi, pe lângă oare...
15. conjuncţia (simplă sau compusă)
ex.: El şi ea au întârziat, fiindcă nu se grăbesc...
16. interjecţia (în anumite situaţii)
ex.: „Mări, se vorbiră, ei se sfătură...” (F.)
17. locuţiunea prepoziţională
ex.: Mergeau de-a lungul şi de-a latul terenului...
18. locuţiune conjuncţională
ex.: A plecat fără ca să mă anunţe...

19. cuvintele de umplutură (care nu corespund realităţii contextului) construcţiile incidente

ex.: a. „(Efimiţa îi zice soţului): Soro, afară-i revuluţie!...” (I.L. QÎ b. N-am spus, Doamne fereşte, nimic despre...

V. SINTAXA FRAZEI

82. Fraza

= este o comunicare făcută prin intermediul mai multor propoziţii;

= (deci este o unitate sintactică superioară propoziţiei);

= condiţia de existenţă a frazei este cel puţin o propoziţie principală (şi alta tot principală sau secundară);

ex.: „Toţi se uită cu mirare1/ şi nu ştiu2/ de unde vine”.../ (M.E).

— Sintaxa frazei studiază:

= felurile (tipurile) propoziţiilor care alcătuiesc fraza;

= relaţiile care se stabilesc între propoziţii;

= topica propoziţiilor;

= punctuaţia impusă de comunicarea (sau de afectivitatea) frazei.

— Clasificarea propoziţiilor

A. după scopul comunicării (enunţiative, interogative, exclamative, care – la rândul lor – au mai multe subdiviziuni: optative, imperative etc.);

B. după aspectul lor (afirmative, negative);

C. după structură (simple, dezvoltate);

D. după non/ dependenţa lor (principale, subordonate);

E. după alte criterii (regente, incidente, analizabile, neanalizabile).

83. Propoziţia simplă

= este alcătuită numai din părţi principale de propoziţie;

= (subiect + predicat verbal; subiect + predicat nominal complet;

subiect + predicat nominal incomplet);

= C! rm se are în vedere numărul cuvintelor, ci părţile principale de propoziţie);

e\.: Copilul desenează. Ninge. Băieţii, fetiţele, tinerii şi bătrâni erau atenţi. Problema este1/ (unde vor fi cazaţi în seara aceasta... //).

84. Propoziţia dezvoltată

= are, pe lângă părţile principale, şi una sau mai multe părţi

secundare; = (!! nu se are în vedere numărul cuvintelor, ci existenţa părţilor secundare de propoziţie);

ex.: Copilul desenează o floare. Afară ninge. Toţi băieţii, fetiţele şi bătrânii erau atenţi. Problema cea mai dificilă este1/ (unde...2/).

85. Propoziţia afirmativă

= prin ea se confirmă, se adevereşte, se aprobă ceva sau se exprimă un *consimţământ*:

= (deci predicatul este lipsit de vreo negaţie);

ex.: Ar bea o cafea. Nu la şcoală se scriu temele. (!! Se neagă complementul, nu predicatul.)

86. Propoziţia negativă

= prin ea se infirmă sau nu se aprobă ceva;

= predicatul său este negativ:

= conţine adverbul modal de negaţie *nu*;

ex; Eu nu aş bea (nicio) cafea. Temele nu se scriu (niciodată) la şcoală.

87. Propoziţia principală

= are, singură, un înţeles deplin (I argument);

= nu are (nici nu presupune) un cuvânt de relaţie subordonator (al

11-lea argument);

= (poate, în schimb, să înceapă cu un cuvânt de relaţie coordonator);

ex.: Toţi elevii cunosc situaţiile / când se foloseşeşte virgula...2/.

88. Propoziţia subordonată (secundară)

= singură nu are înţeles deplin (I argument);

= are (sau presupune) un cuvânt/ element de relaţie subordonator

(al II-lea argument);

= pentru a căpăta înţeles deplin, are nevoie de o altă propoziţie

(care îi este *regentă*):

= prin contragere se obţine o parte de propoziţie cvasicongruemă logic şi nominal;

ex.: Am rezolvat /*ce-aveam de*/*Scut*...*2*/[= Am rezolvat prea & fewiefel

89. Propoziţia enunţiativă

= este o propoziţie prin care se transmit judecăţi, informaţii; = conţine o constatare, o relatare;

= în funcţie de gradul de implicare a vorbitorului în cele afirmate, ea poate fi *neqfettivă* sau *afectivă* (ceea ce presupune şi intonaţii diferite); ex.: Eu nu m-a. Şi duce astăzi până acolo.

90. Propoziţia interogativă

= este propoziţia prin care se solicită un răspuns; ex.: Nu ştie, oare, 1/ că avem teză astăzi?...

91. Propoziţia imperativă

= exprimă un enunţ sub formă de *poruncă*, îndemn, sfat, rugăminite;

= (deci se presupune o anumită intonaţie);

= se construieşte cu modul imperativ;

= (sau conjunctiv cu valoare de imperativ);

ex.: „O, rămâi, / rămâi la mine2/ te iubesc atât de mult!" 3/ (M.E.).

92. Propoziţie exclamativă

= exprimă un enunţ, o comunicare, cu o intonaţie *exclamativă*; = se folosesc anumite cuvinte introductive (interjecţii, adverbe etc.); = de obicei este folosit semnul exclamării; ex.: 1. Ce lume se strânsese acolo! 2. O! Bietul om!

93. Propoziţia regentă

= este propoziţia de care depinde o altă propoziţie; = ea poate fi subordonată, la rândul ei, altei regente sau poate fi principală;

= în alcătuirea ei se află, obligatoriu, şi cuvântul regent al subordonatei respective;

ex.: S-au dus la el1/ să-i spună2/ ce au de făcut3/ când...4/ I.P.R.; 2P.R.; 3S.R.; 4S.

94. Propoziţia independentă

= este propoziţia (principală) care constituie singură o comunicare încheiată;

= nu are legătură cu principala propriu-zisă a frazei;

= nu intră în îmbinări cu alte propoziţii ale textului de bază;

= (dar poate avea una sau mai multe subordonate ale sale);

= (deci nici în schema frazei ea nu apare legată de vreo propoziţie);

= conţine afirmaţiile naratorului (ale autorului sau ale unui personaj);

= predicatul ei este unul din verbele de zicere (*verbu dicendi*): a spune, a afirma, a zice, a adăuga, a întări, a continua, a grăi etc.

= este despărţită de celelalte propoziţii atât prin intonaţie, cât şi prin virgulă (sau linii de pauză);

ex.: întrebarea este interesantă /, adaugă interlocutorul2/ ca şi cum ar fi vorbit pentru sine, 3/ fiindcă...4/.

95. Propoziţia incidenţă

= este propoziţia (de obicei, principală) care nu serveşte cu nimic frazei în comunicare);

= deci ea poate lipsi, fără ca potenţialul comunicării să scadă în vreun fel;

ex.: ...” Ştiav vezi bine2/ soarele1/ cu cine are de-a face...” 3/ (I.C.)

96. Propoziţia eliptică de predicat

= este o propoziţie cu predicatul neexprimat;

= predicatul se subînţelege din context, deoarece a apărut într-o propoziţie anterioară;

ex.: 1. Eu voi pleca acum / nu însă şi tu...2/

2. „— Cine câştigă V0

— Aglaie2/ şopti Costache”. 3/ (G.C.)

3. Vinev când (?) 2/ şi cum vrea.3/

97. Propoziţia insuficientă

= este propoziţia (subordonată sau principală), care impune o alta propoziţie în dependenţa sa;

= (deci nu se poate încheia enunţul cu ea);

ex.: *Ei s-au întâlnit la locul 1*/ unde au stabilit.2/

98. Contragerea

= este transformarea unei propoziţii subordonate în partea de propoziţie corespunzătoare din punct de vedere logic şi nominal;

= cuvântul în care se contrage va fi ales în aşa fel, încât sensul comunicării să nu se schimbe calitativ;

= (ci doar cantitativ: atât cât se pierde prin trecerea de la o f >
poziţie la o parte de propoziţie);

= nu mai apare nici cuvântul/ elementul de relaţie;

= (!! adeseori apar şi unele modificări în restul construcţiei);

= cuvântul prin care se contrage o propoziţie este bine să fie un substantiv din familia lexicală a predicatului înlăturat;

= sau verbul (predicatul înlocuit) să fie trecut la mod nepersonal;

ex.: Ţi-am adus cartea1/ pe care mi-ai împrumutat-o „V [= >

Ţi-am adus cartea *împrumutată*.]

99. Extensia

= înseamnă transformarea unei părţi de propoziţie în propoziţia subordonată corespunzătoare nominal;

= este obligatorie apariţia unui predicat şi a unui cuvânt/ element de relaţie;

= (!! adeseori se ivesc şi modificări secundare în restul propoziţiei!!);

= (este fenomenul/ procedeul invers al *contragerii*);

ex.: (vezi *supra*; Contragerea).

100. Raporturi în frază

— sunt de două feluri:

a) de coordonare; b) de subordonare.

A. Raportul de coordonare

= se stabileşte între două propoziţii identice; = apare între două sau mai multe subordonate; = între două sau mai multe principale;

(dar) r (deci) *f* II

A

„(Şi) < (ori)”.

a) prin cuvinte/elemente de relaţie

= felul raportului apare din denumirea conjuncţiei (locuţiunii conjuncţionale: raport *copulativ* cu ajutorul conjuncţiilor copulative: raport *adversativ* cu ajutorul conjuncţiilor adversative etc.):

1) *copulative*: şi; nici; nu mai;

2) *adversative*: dar; iar; însă; ei;

3) *disjunctive*: ori /.../ori; fie/.../fie; sau/.../său; „

4) *conclusive*: deci; aşadar; prin urmare: b) fără cuvinte/ elemente de relaţie = *prin juxtapunere* (alăturare sau parataxă); = raportul este marcat (grafic) prin virgulă; = (uneori, prin alte semne de punctuaţie; punct şi virgulă, linia de pauză, punct, semnul exclamării, semnul întrebării, puncte de suspensie); = se cere deci o intonaţie specială. B. Raportul de subordonare

= este raportul ce se stabileşte între două propoziţii diferite, aflate în dependenţă una faţă de cealaltă;

= o principală şi o secundară; o secundară, care devine regentă – şi alt fel de subordonată etc.); = în schemă, relafia se face pe verticală:

101. Elemente de relaţie

A. Cuvinte/ elemente de relaţie specializate

= introduc doar un singur fel de subordonată;

a) FIINDCĂ (+ sinonimele: căci, întrucât, deoarece, din cauză că; din pricină că, pentru că, de vreme ce etc.) = propoziţii cauzale;

b) DEŞI (+ sinonimele: cu toate că, măcar că, măcar să măcar de fie că, chit că, chit să chiar dacă, chiar de nici dacă, nici de nici să „oricare etc.) = propoziţii! concesive;

c) ÎNCÂT; ÎNCÂT SA [+ sinonimele: de (= încât); cât (= încât); să (= încât) cât să (= încât) = propoziţii consecutive;

d) PENTRU CA SĂ (+ sinonimele) = propoziţii circumstanţiale de scop;

e) etc.

B. Cuvinte/ elemente de relaţie semispecializate

+ (introduc, de obicei, un singur fel de subordonată);

= (dar în anumite contexte-ţi alte feluri de propoziţii secundare):

a) CÂND (+ cvasinpnimele: de când, până când etc.) = propoziţii circumstanţiale de timp;

b) UNDE (+ cvasinonimele: de unde etc.) = propoziţii circumstanţiale de loc;

c) CUM (+ cvasinonimele: precum, după cum etc.) = propoziţii circumstanţiale de mod;

d) DACĂ (+ cvasinonimele: de că, în caz că ele.) = propoziţii circumstanţiale condiţionale;

e) DE CĂTRE CARE (+ cvasinonimele: de către *ce*; de către cine; de către oricare etc.) = propoziţii completive de agent;

O CA SĂ (+ cvasinonimele: pentru ca nu cumva să etc.) = propoziţii circumstanţiale de scop; g) etc.

C. Cuvintele/ elementele de relaţie *nespecializate*

— (introduc mai multe feluri de subordonate);

a) conjuncţii subordonatoare: *că*, *să* etc.

b) locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: ca să *pentru că*, *cum cu* etc.

c) pronume relative: *care*, *cine* etc.

d) prepoziţii + pronume relative: *la care*, *de cine* etc.

e) adverbe relative: *cât*;

f) prepoziţii + adverb relativ [= locuţiune adverbială: *la cât*, *după cât* (*e*) etc.];

g) anumite pronume nehotărâte (ori + relativ): oricare, *oricine*;

h) alte categorii de cuvinte/ elemente de relaţie subordonatoare.

102. Elemente corelative

— corelativele pot fi: a) obligatorii; b) facultative; = contribuie la interpretarea corectă a propoziţiei subordonatei respective;

= (sau la reliefarea funcţiei lor sintactice); ex.: 1. De aceea învaţă el, / că nu are altceva de făcut...2/ [1. *de aceea* = complement circumstanţial de cauză; *2*. prop. *2*. = circumstanţială de cauzăj;

2, *De* aceea învaţă el, / ca să nu mai aibă surprize neplăcute... – / [1. *de aceea* = complement circumstanţial de scop; 2. prop. 2 = circumstanţială de scop).

I. PROPOZIŢIA SUBIECTIVĂ 103. Propoziţia subiectivă» elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei subiective este un subiect; = deci: (1) prin contragere = un subiect;

(2) ea este, la nivel frastic, ceea ce este subiectul la nivel de propoziţie;

= propoziţia subiectivă se obţine prin extensia unui subiect; = îndeplineşte funcţia de subiect al unei propoziţii regente; = (propoziţia regentă este deci lipsită de subiect); = (manualele recomandă şi una din întrebările: *cine*! sau ce?).» elemente regenţe

Propoziţia subiectivă poate avea element/ termen regent (deci cerută de):

I. a. *adverb predicativ*: *Posibill* să întârzie...2/ [= >!! Contragerea nu este posibilă. J;

b. *locuţiune adverbială predicativă*: *Cu certitudinii* că-l vom întâlni.../ [= >! Contragerea nu este posibilă.);

II. a. *verb impersonal* (*activ*): *Nu* ne *interesează**/ dacă veniţi toţi2/

sau...3/ [= *Venirea* voastră nu ne interesează...];

b. *verb impersonal* (*reflexiv*): *Se va vedea* îndată / dacă ai dreptate...2/ [= *Dreptatea* se va vedea îndată.];

c. *verb impersonal* (*pasiv*): *Va fi stabilitul* ce avem de făcut...2/

[= *Programul* va fi stabilit.];

III. a. *expresie verbală unipersonală*: *E greu1*/ să n-ai prieteni de nădejde...2/ [= A nu avea prieteni de nădejde e greu.];

b. *locuţiune verbală impersonală*: *Nu-i vine la-ndeinănă1*/ să-l ajute...” / [= Nu-i venea la-ndemână *ajutorul*.};

IV. *verb personal*: *A sosit1*/ cine era de aşteptat...3/ [= A sosit *oaspetele*.]

— elemente de relaţiei (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii subiective se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*; c) *adversativ*;

d) *disjunctiv*; e) *conclusiv*;

ex.: 1. Trebuia1/ să are pământul, 2/ să-l sape, 3/ să-l îngrijească...4/

2. îi venea / să plângă” / şi să râdă de bucurie.3/ elemente de relaţie? (subordonarea)

Propoziţia subiectivă poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie nespecializate: ... (conj.)” CĂ”.

„(conj.)” DACĂ”.

...(conj.)” DE „(= dacă)

...(pron. rel.) „CARE”.

...(adj. pron. rel.) „CARE”.

...(pron. rel. + prep.) „CARE”.

...(pron. interog. – rel.) „CARE”.

...(adj. pron. interog. – rel.) „CARE”.

...etc.

ex.: 1. CA: Nu se cunoştea în clasă / că serbarea se va amâna...2/ [= *Amânarea* serbării nu se cunoştea în clasă.];

2. DACĂ: Nu s-a aflat1/ dacă se mai dă examen.../ [= >

Vestea despre examen nu s-a aflat.];

3. CÂND îi plăcea1/ când peştele se agăţa de cârligul unditei...2/ [= îi plăcea *agăţarea* peştelui în...];

4 UNDE: Încă nu s-a anunţat / unde se ţine serbarea...2/ [= încă nu era anunţat *locul* serbării.];

5. CUM: Nu-mi convine / cum s-a organizat tabăra...2/ [= *Organizarea* taberei nu-mi convine.]. extensia subiectului; contragerea propoziţiei subiective

ex.: 1. Prietenul te ajută totdeauna... [= *Cine te stimează* / te ajută totdeauna.../!;

2. Cine ştie / câştigă...” / [= *Elevul* studios câştigă...» topica, AI; punctuaţia”).

A. Propoziţia subiectivă este aşezată, de regulă, după regentă.

B. Indiferent de locul ei, propoziţia subiectivă nu se desparte, în general, prin niciun semn de punctuaţie, de regenta ei;

= (exceptând construcţiile incidente, izolate, intercalate).

II. PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ 104. Propoziţia predicativă «elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei predicative este un nume predicativ; (!! şi nu un predicat);

= deci: (1) prin contragere = un nume predicativ;

(2) ea este, la nivel frastic, ceea ce este numele predicativ la nivel de propoziţie;

= propoziţia predicativă se obţine prin extensia unui nume predicativ: = îndeplineşte funcţia de nume predicativ pe lângă un verb copulativ din regentă;

= (propoziţia regentă are deci un predicat nominal incomplet verb copulativ-g nume predicativ);

= propoziţia predicativa completează acest neajuns al predicatului nominal;

= (manualele recomandă şi întrebarea *ce*?);

ex.: 1. Problema *este**/ ce vom face în caz de ploaie2/;

2. *Fiind1*/ ce-l ştim cu toţii2/ a putut rezolva totul V.» elemente regente

Propoziţia predicativă poate avea element/ termen regent (deci cerută de) verbul *copulativ*:

ex.: 172. (a) DEVENI /(a) PĂREA: *Nu deveniseră* (nu păreau) pe atunci1/ ceea ce-i ştim acum...2/;

3. /4. (a) FI /(a) ÎNSEMNA A scrie poezii adevărate *nu este* (nu înseamnă) / ceea ce crezi tu...2/;

5. /6. (a) SE CHEMA /(a) SE NUMI: Obiectul acela *se cheamă* (se numeşte) / cum ai presupus tu...2/;

7. /S./9,(a) ARĂTA/(a) IEŞI/(a) *SE* FACE: În urma prelucrării materialului *arăta* (a ieşit; se face) 1/ cum trebuie...” /;

10. /11. (a) RĂMÂNE/(a) APĂREA: El *a rămas* (a apărut) totdeauna / ceea ce-l ştiam din copilărie...2/;

12. (a) AJUNGE: *Are să ajungă* / ce-şi planificase...2/;

13/14. (a) REPREZENTA/ (a; CONSTITUI: Ceahlăul *reprezintă* (constituie) pentru moldoveni1/ ceea ce este marea pentru dobrogeni...2/;

15. (a) PUNE: *L-au pus* (lăsat) la echipa naţională / ce a fost şi la echipa de club...” /;

16. /17. /18. /19. (a) LĂSA/(a) TRANSFERA (a) DETAŞA/(a)

PROMOVA: *L-au transferat* (l-au detaşat; l-au promovat) / ceea ce fusese mai înainte...2/. * elemente de relaţiei (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii predicative se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*; c) *adversativ*; d) *disjunctiv*; e) *conclusiv*; ex.: 1. Tabloul acesta este / cum mi-l imaginez" / şi cum...3/;

2. Şcoala aceasta pare1/ că este mică, 2/ dar (că) este luminoasă...3/» elemente de relaţie? (subordonarea)

...

...(conj.) „DACĂ"... (conj.) „DE „(= că = încât) ... (pron. rel.) „CARE"... (adj. pron. rel.) „CARE"... (pron. rel. + prep.) „CARE"... (pron. interog. – rel.) „CARE"... (pron. interog. – rel. + prep.) „CARE"...etc.

ex.: 1 72. DACĂ/ DE: Problema este / dacă (de) va găsi drumul...2/ [= Problema este *de a găsi* drumul...];

3. /4V5. /6. CARE/ CINE/ CE/ CÂŢI: Întrebarea este / care (cine; ce; câţi) se află la locul potrivit...2/ [= întrebarea este *de a* (*-i*) *guşi* la locul potrivit...];

Propoziţia predicativă poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie nespecializate: ... (conj.) „CĂ".

7. /8. /9. /10. CÂND/ UNDE/ CUM/ CÂT: Dificultatea va fi1/ când (unde; cum; cât) stăm la cabană...2/ [= Dificultatea va fi *de-a sta* la cabană...]:

11. /12. ORICARE/ ORICINE: Meritul este / al oricărui (ai oricui) poate2/ să...3/ [= Meritul este *al învăţătorului*...}.

13. CEEA CE: Acest volum este1/ ceea ce căutam...2/ (= Acest volum este *cel căutat*... \.

* extensia numelui predicativ; contragerea propoziţiei predicative

ex.: 1. El a devenit *mai vorbăreţ*... [El a devenit / cum bănuiam...2/ (= prop. predicativă)];

2. Când ai ciut o carte bună / e2/ ca şi cum te-ai deconecta...3/ [= >Când ai citit o carte bună /ep/aaif..." /l

e topicai Ai; punctuaţia)

A. Propoziţia predicativă este aşezată totdeauna după regentă.

B. Propoziţia predicativă nu se desparte prin niciun semn de punctuaţie de regenta sa;

= când verbul copulativ regent nu este exprimat, se poate folosi (în locul lui) virgula sau un semn echivalent (linie de pauză, două

puncte).

III. PROPOZIŢIA ATRIBUTIVĂ 105. Propoziţia atributivă elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei atributive este un atribut; = deci: (1) prin contragere = un atribut;

(2) ea este, la nivel frastic, ceea ce este atributul la nivel de propoziţie;

= propoziţia atributivă se obţine prin extensia unui atribut; = îndeplineşt funcţia de atribut pe lângă un nume; = (orice parte de vorbire declinabilă); = deci determină (este cerută de) un nume; = (manualele recomandă întrebările: *cefeldel cărei cel*); ex.: îl frământă gândul / că nu va promova...2/ (= promovării).

* elemente regente

Propoziţia atributivă poate avea element/ termen regent (deci cerută de): *a*) *substantiv*; *b*) *locuţiune substantivală*; c) *pronume* (1. personal; 2. personal de politeţe; 3. negativ; 4. demonstrativ; *5*. posesiv; 6. nehotărât); d) *numeral* (1. ordinal; *2*. cardinal);

ex.: 1. *Luarea de milă1*/ pe care legea o pedepeşte, 2/ este un act.

În definitiv, antisocial şi imoral.1/ [= Luarea de *milă*, *pedepsita de* lege, este un act... J;

2. Dintre voi nu s-a găsit *nici unul 1*/ care putea / să-l ajute.../ *f* elemente de relaţiei (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii atributive se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*; c) *adversativ*; d) *disjunctiv*; e) *conclusiv*;

ex.: 1. Locuieşte în acelaşi apartament1/ pe care îl cunoşti, „/ dar (care) a fost transformat radical...3/;

2. Este un aparat1/ care foloseşte la măsurarea tensiunii2/ sau (care) este utilizat pentru...3/ e elemente de relaţie: (subordonarea)

Propoziţia atributivă poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie nespecializate: ... (conj.). CĂ”... (conj.) „SĂ”... (loc. conj.). CA SA”... (conj.) „DACĂ1 ... (conj.) „DE „(= dacă)

...(pron. rel.) „DE „(= care)”.

...(pron. rel.) „CARE” (cu prep.) ... (pron. rel.) „CARE” (fără prep.) ... (adj. pron. rel.) „CARE”...etc.

ex.: 1. CA: S-a emis presupunerea1/ că teza se va amâna...2/ [= S-a emis presupunerea *de-a amâna* teza...

2. SA: Obligaţia1/ să-şi scrie temele" / n-a fost îndeplinia.../
[= Obligaţia *de* a-şi *scrie* temele nu a fost îndeplinită...]?
3. CÂND: A sosit în momentul / când plecai tu...2/ [= A sosit în momentul *plecării* tale...];
4. UNDE: Am schimbat locul 1/ unde păstram merele iarna.../ [= Am schimbat locul *de păstrare* a merelor...);
5. CUM: Modul / cum ai rezolvat exerciţiul 3/ m-a uimit...2/
[= M-a uimit modul *de rezolvare* a exerciţiului...].
extensia atributului; contragerea propoziţiei atributive ex.: 1. Copilul cuminte este îndrăgit. [= Copilul 1/ *care este cuminte2*! este îndrăgit... V);
2. Dorinţa1/ să plece la munte.2/ era nepotolită...1/ [= Dorinţa *de plecare* era...] t topica, i; punctuaţia!;
A. Propoziţia atributivă stă totdeauna după regentă.
R. Când propoziţia atributivă se află imediat după cuvântul regent, nu se desparte – de obicei – prin virgulă;
= dacă prepoziţia atributivă este separată de elementul regent, de unu! sau mai multe cuvinte, atunci se foloseşte virgula.
IV. PROPOZIŢIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ *106*. Propoziţia completivă directă» elemente definitorii
= echivalentul minor al propoziţiei completive directe este un complement direct;
= deci: (1) prin contragere = un complement direct;
(*2*) ea este, la nivel frastic, ceea ce este complementul direct la nivel de propoziţie;
= propoziţia completivă directă se obţine prin extensia unui complement direct;
= *echivalentul general* (E.G.) al completivei directe este identic cu *cheia* tranzivităţii şi cu acela al complementului direct: CEVA/ PE CINEVA;
= îndeplineşte funcţia de complement direct pe lângă un verb tranzitiv din regentă;
= determină (este cerută de) un verb (sau locuţiune verbală; echivalentul verbal):
= verbul regent nu este copulativ, nici impersonal reflexiv; = verbul regent este obligatoriu *tranzitiv*: = (manualele recomandă întrebările: *cel pe cinei*); ex.: 1. Am aflat târziu1/ că trebuia2/ să...3/ (= CEVA = vestea);

2. Ai întâlnit/ pe cine nu te aşteptai / să...3/ (= pe CINEVA = vecinul).

* clemente regente

Propoziţia completivă directă poate avea element regent (deci cerută de): a) *verb* tranzitiv; b) *locuţiune verbală* (cu caracter tranzitiv); c) *interjecţie* (cu caracter tranzitiv); ex. 1. *Spune-mi* /*ce* mai faci? 2/ *2*. /ară/ce-murebuia! 2/

— elemente de relaţiei (coordonarea)

latre două (sau mai multe) propoziţii completive directe se poate stabili un raport de: a) *de juxtapuneri*: (paratactic); b) *copulativ*:

c) *adversativ*; *a*) *disjunctiv*: *e*) *conclusiv*;

ex.: 1. A ascultat / pe cine stă în rândul de la fereastră2/ sau pe cine stă în celălalt rând? 3/;

2. A dedus1/ că *se* împarte la doi, 2/ deci (că) numărul este par... J/. * elemente de relaţie2 (subordonarea)

Propoziţia completivă directă poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie/nespecializate:

...

...(conj.)" DACĂ".

...(conj.)" DE „(= dacă)

...(pron. rel.) „CARE".

...(adj. pron. rel.) „CARE".

...(pron. rel. + prep.) „CARE".

...(pron. interog-rel.) „CARE".

...(pron. interog-rel. + prep.) „CARE".

...etc.

ex.: 1. /2. DACĂ/ DE: N-am ştiut1/ dacă (de) nu...3/ [= N-am ştiut *rezultatul*...};

3. /4. /S/6. CÂT/ CÂND/ CUM/ UNDE: N-am anat1/ câţi (când, cum, unde) *se prezentaseră la chemarea antrenorului*... – *l* [= N-am aflat *numărul* (ora, locul, felul) celor prezenţi...). extensia complementului direct; contragerea propoziţiei completive directe

ex.: 1. Am pregătit ghiozdanul... [= Am pregătit / *ce-mi era necesar*...*2*/}.

2. Tu saluţi1/ pe cine cunoşti... – / [Tu saluţi pe *CINEVA*/ Tu (în saluţi *pe cunoscuţi*.]» topica (A>; punctuaţia (B>

A. Propoziţia completivă directă poate fi după regentă sau înaintea acesteia.

B. Propoziţia completivă directă aşezată după regentă nu se desparte de aceasta prin niciun fel de semn de punctuaţie;

= dacă este înaintea regentei, ea poate fi despărţită prin virgulă (sau linie de pauză) pentru a se evidenţia un anumit aspect al comunicării.

V. PROPOZIŢIA COMPLETIVA INDIRECTĂ 107. Propoziţia completivă indirectă elemente definitorii

= echivalentul minor al completivei indirecte este un complement indirect;

= deci: (1) prin contragere = un complement indirect;

(2) ea este, la nivel frastic. ceea ce este complementul indirect la nivel de propoziţie;

= propoziţia completivă indirectă se obţine pin extensia unui complement indirect;

= *echivalentul general* (E.G.) al completivei indirecte: CUIVA/ prep. + CEVA/ prep. + CINEVA;

= îndeplineşte funcţia unui complement indirect pe lângă elementul regentul;

= cuvântul regent este un verb (locuţiune verbală; echivalentul verbal); = verbul poate fi atât tranzitiv, cât şi intranzitiv; = se foloseşte *cheia* intranzitivităţii (respectiv, a complementului indirect): CUIVA; prep. + CEVA; prep. + CINEVA; = (manualele recomandă întrebările: *cui*? *de ce*? *la ce*? *cu ce*? etc.; *la cine*? *despre cine*? etc.);

ex.: l. Cartea am restituit-o / *cui mi-a împrumutat-o*...*2*! (CUIVA = *prietenului*);

2. Ne temeam1/ *de ce ni se va spune*...*2*/

(de CEVA = *de neplăceri*);

3. Avea o părere bună /*despre cine ne va înso* (*i în expediţie2*!

(despre CINEVA = *despre însoţitor*).

— elemente regente

Propoziţia completivă indirectă poate avea element/ termen regent (deci cerută de): a) *verb* (tranzitiv sau intranzitiv; la un mod personal sau nepersonal); b) *locuţiune verbală*; c) *grup verbal*; d) *grup nominal*; e) *adjectiv*; f) *locuţiune adjectivală*; g) *adverb*; h) *interjecţie*;

ex.: 1. *Vai1*/ de cine n-ascultă de părinţi!...2/; 78

Inimă1/ pentru cine îi era

2. Era un om *cu tragere de* prieten.../.

* elemente de relaţie, (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii completive indirecte se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*; c) *adversativ*; *a*) *disjunctiv*; e) *conclusiv*.

ex.: 1. Fiind bolnavă, nu mai era capabilă / să meargă la serviciu, 2/ să-şi facă singură cumpărăturile, /să gătească...4/; 2. Mă bucur /că vii, /deci (că) vei fi cu noi.3/

Introdusă prin cuvinte/

* elemente de relaţie (subordonarea)

Propoziţia completivă indirectă poate elemente de relaţie nespecializate:

...(conj.) „CĂ”.

...(conj.). ŞI”.

...(conj.) „DACĂ”.

...(conj.) „DE „(= dacă)

...(conj.) „DE „(= să)

...(loc. conj.) „CA SA”.

...(loc. conj.) „CUM CĂ”.

...(loc. conj.) „CA NU CUMVA SA”.

...(loc. conj.) „Să NU CUMVA SĂ”.

...(loc. conj.) „NU CARE CUMVA SĂ”.

...et; c.

ex.: *1, 12*. DACĂ/ DE (= dacă): Ne-am tot frământat1/ dacă (de) va feuţi2/san nu...3/ [= Ne-am tot frământat *pentru reuşita* lui...]; 3. DE (= să; ca să): S-a apucat bunica1/ de a făcut nişte Prăjituri... / [= Bunica s-a apucat *de făcut* prăjituri...];

4. /S./6. CÂND/ UNDE/ CUM: M-am gândit / când (unde; cum) voi putea2/ să găsesc un bilet pentru spectacol.../ [= M-am gândit *la posibilitatea11* să găsesc...2/]. * extensia complementului indirect; contragerea propoziţiei completive indirecte

ex.: l. Toţi s-au ridicat contra dictaturii... [= Toţi s-au ridicat1/ *contra cui îi tiraniza...'1*;

2. Te-ai referit / la cine bănuiam...2/ [= Te-ai referit *la CINEVA*: Te-ai referit *la colegul* de bancă...]

— topica, îl; punctuaţia)

A. Propoziţia completivă indirecta poate sta înaintea regentei sau după aceasta.

B. Propoziţia completivă indirectă aşezată după regentă nu se desparte prin virgulă;

= când este aşezată înaintea regentei, virgula se poate folosi pentru a evidenţia un anumit element al comunicării.

VI. PROPOZIŢIA COMPLETIVĂ DE AGENT 108. Propoziţia completivă de agent elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei completive *de* agent este un complement de agent;

= deci: (l) prin contragere = un complement de agent;

(2) ea este, la nivel frasiic, ceea ce este complementul de agent la nivel de propoziţie; = se obţine prin extensia unui complement de agent; = *echivalentul general* (E.G. j al propoziţiei completive de aeent: DE CĂTRE CEVA/DE CĂTRE CINEVA: = îndeplineşte funcţia unui complement de agent pe lângă cuvântul regent;

= este echivalentă, la nivelul frazei, unui complement de agent; = (sau un verb la participiu, ceea ce înseamnă /: din diateza pasivă); = are cuvântul/ elementul de relaţie semispecializat: de (+ către) cine; de (+ către) ce etc.

ex.: Această propoziţie este înţeleasă / de (către) cine este atent...2/ [= DE (către) CINEVA = de către elev].» elemente regente

Propoziţia completivă de agent poate avea element/ termen regent (deci cerută de): a) *verb* la diateza pasivă; b) *participiu* cu valoare pasivă; c) *verb* la diateza reflexivă cu valoare pasivă: d) *locuţiune verbală* cu sens pasiv; e) *adjectiv* cu sens pasiv; ex.: 1. Televizorul *reparat1*! de cine se pricepe, 2/ va funcţiona foarte bine... V

2. Problema *se va rezolva* corect / de către cine se va concentra...2/

elemente de relaţie! (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii completive de agent se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*: c) *adversativ*; d) *disjunctiv*; e) *conrlasiv*;

ex.: 1. Răspunsul a fost dat1/ de cine a fost atent2/ şi se pregătise cu atenţie... /;

2. Locomotiva este condusă / de cine se cheamă mecanic2/ sau de către cine îl însoţeşte pe acesta...3/.

* elemente de relaţie2 (subordonarea)

Propoziţia completivă de agent poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie semispecializate:

...(prou. rei. cu prep.) „DE CĂTRE CARE”.

...Pron. rel. cu prep.). DE CARE”.

...Pron. rd. cu prep.) „DE CĂTRE CINE”... Pron. rel. cu prep.) „DE CINE”.

...Pron. rd, cu prep.) „DE CĂTRE CE”.

...Pron. re! cu prep.) „DE CE”... (pron. ret. cu prep.) „DE CĂTRE CÂT” (câtă...)

...Pron. rel. cu prep.) „DE CÂT” (câtă...) ... (pron. rd. cu prep.) „DE CĂTRE CEEA CE”...etc.

ex.: 172. DE (către) CARE/ DE (către) CINE: Avionul acesta a fost desenatv de care (de către care: de cine; de către cine) se pricepe2/ să... V [= Avionul a fost desenat *de copil*... j;

3. DF. (către) CÂŢI: Conferinţa despre cosmos a fost audiată1/ de (către) câţi au fost prezenţi în sală...2/ [= >... a fost audiată *de* (*către*) *cei prezenţi*...};

4. DE (către) ORICE: Fulgerul este purtat1/ de orice (de către orice) adie în preajmă...2/ [= Fulgerul este purtat *de* (*către*)

orice adiere...];

5. DE (către) ORICÂT!: Muzeui poate fi vizitat1/ de (de către) oricâţi doresc2/ să-l vadă... V [= Muzeul poate fi vizitat *de*

(*către*) toţi *aviatorii* de artă...].

— extensia complementului de agent; contragerea propoziţiei completive de agent

ex.: 1. Creionul pierdut a fc-l găsit de primul (de cei trei etc.). [= Creionul pierdut a fost găsit1/ *de cine a intrat primul în clasă...2*/\;

2. Elevul este lăudat1/ de (către) cine-l cunoaşte bine... V [— Elevui este lăudat *de* (către) *cunoscătorii să*: ...].» topica! A); punctuaţia (II.

A. De regulă, propoziţia completivă de agent este aşezată dujv propoziţia regentă.

B. Propoziţia completivă de agent nu se desparte, în general, pnr niciun semn de punctuaţie de regenta sa;

= (exceptând – evident – intercalările sau situaţiile când autori vrea să sublinieze un anumit aspect al comunicării).

VII. PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE MOD (MODALĂ)

109. Propoziţia circumstanţială de mod (modală)» elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei circumstanţiale de mod este ucomplement circumstanţial de mod;

= deci: (l) prin contragere = un complement circumstanţial de mod; (2) ea este, la nivel frastic. ceea ce este complementul circumstanţial de mod la nivel de propoziţie;

= se obţine prin extensia unui complement circumstanţial de mod. = *echivalentul general* (E.G.) al prepoziţiei circumstanţiale d. mod: CUMVA/ ASTFEL;

= îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de mod pe lângă elementul regent;

= exprimă *modalitatea* (felul, chipul) în care se face acţiunea regentei (= CUMVA); = (sau *măsura* acţiunii = CÂTVA); = (ori *comparata* = *ca*, *decât*, *precum*, *cât* + nume): = determină (este cerut de) un verb (locuţiune verbală; înlocuitor verbaJ): = se foloseşte *cheia* complementului circumstanţial de mod – CUMVA, ASTFEL;

= (manualele recomandă întrebarea *cum*? + alte combinaţii care conţin acest adverb interogativ);

= are cuvânt/ element de relaţie semispedalizat (cvasispecializat) din domeniu (familia, sfera lexicală) lui *CUM* (*precum*, *după cum t*. – unitatea de măsură apreciativă: calificativul, nota, aprecierea; ex.: Am ajuns pe munte1/ *cian am putu*!...*2*/ [CUMVA (= *cu greu*)].

t elemente regente

Propoziţia circumstanţială de mod poate avea element/ termen regent (deci cerută de): a) *verb*; b) *locufiune verbală*; c) *adjectiv*; *a*) *adverb*; e) *interjecţie*; ex.: 1. Se găsea mult *mai departe1*/ decât mi-am închipuit...2/;

2. Iar răţuşca *lipa*, *lipani* cum putea şi ea, 2/ în urma cârdului... V» elemente de relaţiei (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii circumstanţiale de mod se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*; c) *adversativ*; d) *disjunctiv*; e) *conclusiv*; ex.: 1. Pregăteşte-ţi lecţiile1/ cum trebuie, 2/ cum ţi s-a indicat, 3/ cum...4/:

2. Aerul pare mai proaspăt / cu cât se apropiau de munte, 2/ deci (cu cât) suntem mai aproape de păduri...3/» elemente de relaţiei (subordonarea)

Propoziţia circumstanţială modală poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie:

a) semispecializate (cvasispecializate): (ex.) cum, după cum, ca şi cum, precum, de cum, aşa precum etc. (!! a se observa prezenţa lui

cum), după cât, ca şi când, de parcă etc.

b) nespecializate: (ex.) cât, *din cât* (*e*), *de ce*, *din ce*, *fără să* etc.

...(adv. rel.) „CUM”.

...(adv.). CE” (= cum)

...(adv. rel.) „PRECUM”.

...(adv. rel.) „CÂT”.

...(loc. adv.). DUPĂ CUM”.

...(loc adv.) „CA ŞI CUM”.

...<loc. adv.) „DE CUM”.

...(loc. adv.) „FAŢA DE CUM”.

...(loc, adv.) „FAŢĂ DE CÂT”.

...etc.

ex.: I. ATÂT CÂT (!! nu atât, cal!!): Rabdă1/ atât cât vei putea...2/ [= Rabdă *mai mult*... \;

2. PE CÂT (E): Pe cât (e) mi-amintesc, 1/ nu-mi dădusem seama2/că...3/ [= *Prin aducere aminte*, nu-mi dau seama / că...2/j;

374. FĂRĂ SĂ; FĂRĂ MĂCAR SĂ: A plecat1/ Kră să (fără măcar săvsi lase adresa...” / [= A plecat *nelăsâitău-şi* adresa...]:

5. PE MĂSURĂ CE: Frunzele se-ngălbeneau, V pe măsură ce toamna se apropia...2/ [= Frunzele se-ngălbeneau *încetul cu încetul*...]

e extensia complementului circumstanţial de mod; contragerea propoziţiei circumstanţiale de mod (modale)

ex.: 1. Acceptau ideea fără a prevedea consecinţele. [= Acceptau ideea (*fără să prevadă consecinţele aplicării ei*...*2*/*l*, *2*. Venea pe cărare1/ după cum îi era obiceiul.../ [= Venea pe cărare *fluierând*...].

* topica, *; punctuaţia)

4. Propoziţia circumstanţială modală apare, în egală măsura, înaintea sau după propoziţia regentă.

B. Când subordonata este aşezată sub regentă, se pune virgula, dacă autorul vrea să evidenţieze ideea din subordonată;

= şi invers: nu se pune virgulă, dacă evidenţiază ideea din regentă:

= dacă este aşezată înaintea regentei, subordonata modală se desparte, de obicei, prin virgulă.

VIII. PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP (TEMPORALĂ)

110. Propoziţia circumstanţială de timp (temporală) elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei temporale este un complement circumstanţial de timp;

= deci: (1) prin contragere = un complement circumstanţial de timp;

(*2*) ea este, la nivel frastic. ceea ce este complementul circumstanţial de timp la nivel de propoziţie; – poate rezulta prin extensia unui complement circumstanţial de timp;

= echivalentul *general* (E.G.) al propoziţiei temporale:

CÂNDVA, ATUNCI;

= îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de timp pe lângă elementul; regent;

= exprimă ideea de *timp* (de temporalitate), /? crioorfa/răstimpul în care se desfăşoară acţiunea regentă;

= determină (este cerută de) an verb (locuţiune verbală; echivalent verbal);

= (!! verbul regent nu este copulativ, acesta cerând propoziţii predicative);

= se foloseşte *cheia* (echivalentul general al) complementului circumstanţial de timp: CÂNDVA/ ATUNCI; = are cuvânt/ element de relaţie semispecializat (cvasispecializat); din domeniul (familia, sfera lexicală a) lui *CÂND* (*de când*, *pană când*, *pe când* etc.);

= (manualele recomandă întrebarea *când*? + alte combinaţii care conţin acest adverb interogativ).

= unitatea de măsură temporală; secunda, minutul ziua, anul etc.; ex.: Au ajuns acasă1/ când se terminase programul la televizor… – / [ATUNCI = târziu).

elemente regente

Propoziţia circumstanţială de timp poate avea element/ termen regent (deci este cerută de): a) *verb* (la orice mod): b) *loculiuiu*: *verbală*; c) *adjectiv*; d) *adverb*; e) *locuţiune adverbială*; *f*) *interjecţie*; ex.: 1. *Frumoasa* /de când o ştiu, V fata aceasta plăcea tuturor…/; 2. Iepurele *juşti* în pădure, / când a zărit vânătorul…2/.

e elemente de relaţie, (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii circumstanţiale temporale se poate stabili un raport; a) *de juxtapunere* (paratacuc); b) < *opulativ*; c) *adversativ*; d) *disjunctiv*; e) *condusiv*;

ex.: 1. S-a apucat de probleme / îndată ce a terminat exerciţiile / şi (după ce) le-a verificat…3/;

2. Plecăm1/ când vreţi voi, 2/ dar (şi când) se poate.../.» elemente de relaţiei (subordonarea)

Propoziţia circumstanţială temporală poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie:

a) semispecializate (cvasispecia)izate): (ex.) *când*, prep. + *când*, *oricând*; *îndată ce*; *ori de câte ori* etc.

b) nespecializate: (ex.) *cum*, *cât*, *pe măsură ce*, *cât timp*, *câtă vreme*.

...(adv.) „PÂNĂ”.

...(adv. rei.) „CÂND”.

...(adv. rel. comp.) „ATUNCI CÂND” (!! nu: atunci, când)

...(adv. rei.)... CÂT”... (adj. rel.) „CÂT” (câtă...) ... (adv. rel.) „ORICÂND”... (adv. rel. („ORICÂT”... (adv. rel.)”. ORIŞICÂT”... (adv. rel.)” ORIŞICÂND”...etc.

ex.: 1. /273. /4. CÂND/PE CÂND/DE CÂND/PÂNĂ CÂND: Se va antrena / când (pe când; de când; până când) îi va permite timpul...2/ [= Se va antrena doar *sâmbăta*...];

5. PENTRU CÂND: i. Păstrează-ţi rezervele / pentru când

(până când) vei avea nevoie...*2*/ [= Păstrează-ţi rezervele *pentru mâine*...}.

e extensia complementului circumstanţial de timp; contragerea propoziţiei circumstanţiale de timp (temporale) ex. 1. Pe tânăr înţelesese1/ că, fără muncă, viaţa este lipsită de sens...” / [= *De când era tânăr* / înţelesese2/ că...3/J;

2. Vin /după ce ieşim din tură...2/ [= Vin *după ieşirea* din tură...].

* topica!; punctuaţia

A. Propoziţia circumstanţială temporală poate fi înainte sau după regentă.

B. Propoziţia circumstanţială de î; mp se desparte prin virgulă de *regenta* ei, nu în funcţie de poziţia sa faţă de regentă, ci de importanţa pe care o *acordă* autorul enunţului din subordonată;

= (deci:) când se insistă asupra ideii din subordonată, temporala se desparte prin virgula (şi invers).

IX. PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE LOC 111. Propoziţia circumstanţială de loc» elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei circumstanţiale de loc este un complement circumstanţial de loc;

= deci: (1) prin contragere = un complement circumstanţial de

loc;

(2) ea este, la nivel frastic, ceea ce este complementul circumstanţial de loc la în vei de propoziţie;

= propoziţia circumstanţială de loc *se* obţine prin extensia unui complement circumstanţial de loc:

= *echivalentul general* (E.G. j al propoziţiei circumstanţiale de loc: UNDEVA/ACOLO:

= îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de loc pe lângă elementul regent:

= exprima ideea de *loc* (spaţiu, volum) în care se desfăşoară acţiunea regentă; = (sau *direcţia* = încotro);

= determină (este cerută de) un verb (locuţiune verbală; echivalent verbal);

= se foloseşte *cheia* (echivalentul genera! al) complementului circumstanţial de loc; UNDEVA/ ACOLO;

= are cuvânt/ element de relaţie semispecializat (cvasispecializai) din domeniul (sfera lexicală, familia) lui *UNDE* (*de unde*; *pană unde* etc.);

= manualele recomandă întrebarea *unde*? + alte combinaţii care conţin acest adverb interogativ:

— Unitate de măsură spaţială: metru, kilometru (pătrat, cub etc.);

ex.: Mergem1/ unde ne-am propus...” / [= UNDEVA = *în parc*}.

— elemente regente

Propoziţia circumstanţială de ioc poate avea element/ termen regent (deci cerută de): a) *verb*; b) *locuţiune verbală*, c) *interjecţie*, d) *adjectiv*: ex.: *1. A rupt-o la sănătoasa1*/ încotro vedea cu ochii...2/;

2. *Victorioasă1*! unde nimeni nu mai câştigase demult, / Steaua aducea Cupa Campionilor Europeni...1/» elemente de relaţie, (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii circumstanţiale de ioc se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*: c) *adversativ*; d) *disjunctiv*: e) *conclusiv*;

ex. 1. Pe plajă, ne-am aşezat V unde este nisipul mai fin, 2/ (unde) este apa aproape...3/;

2. Mergem1/ unde ai spus tu2/ sau unde am spus eu? J/

e elemente de relaţie? (subordonarea)

Propoziţia circumstanţială de loc poate fi introdusă prin

cuvintele/ elementele de relaţie:

a) sermspecializate (cvasispecializate): *unde* (-fcompusele sale: de unde, până unde, de pe unde, pe unde, oriunde) *încotro* (+ compusele sale: dincotro etc.);

h) nespecializate: *către ce*, *spre ce*, *către cine*, *către ce*. *cât* etc... (pron. rel.) „CARE” (cu prep. *) ... (pron. rel.) „CINE” (cu prep.) ... (pron. rel.) „CE” (cu prep.) ... (pron. rel.) „CÂT” (cu prep.) ... (pron. rel.) „CEEA CE” (cu prep.) ... (pron. nehot.) „ORllARE” (cu prep.) ... (pron. nehot.) „ORICINE” (cu prep.)... Pron. nehot.) „ORICE” (cu prep.) ... (pron. nehot.) „ORICÂT” (cu prep.) ...etc.

ex.: 172. DE PE UNDE/ PE UNDE: Culegeam fructe de pădure1/ de ne unde (pe unde găseam... – / [= Culegeam fructe de pădure *dintr-o poieniţă*...};

3. ÎNCOTRO: A plecat1/ încotro se duseseră şi ceilalţi...2/

[= A pleca! *spre bibliotecă*...}.

4. ACOLO UNDE (!! nu acolo, unde): „Acolo unde-i tara mea, (...) vreau cir/ să trăiesc...” 3/ (O.G.) [= *În ţara* mea vreau să trăi esc... J;

5. CÂT: Umblase1/ cât e lumea de mare.../ [→ Umblase *peste rut*...].

— extensia complementului circumstanţial de ioc: contragerea propoziţiei circumstanţiale de loc

e.x.: 1. Olimpiada va avea loc la scoate nr. 4 [Olimpiada va avea loc1/ *unde se stabilise*.../].

2. S-au întors / de unde plecaseră... – / [= S-au întors din tabăra...!

* topica, 4!; punctuaţia –, *i*

A. Propoziţia circumstanţială de loc poate fi întâlnită înaintea regentei sau după aceasta.

B. Nu se desparte prin virgulă, dacă este aşezată după regentă;

= când este aşezată înaintea regentei, se desparte prin virgulă, când nu exprimă o idee esenţială;

= (sau) când are un corelativ în regentă.

X. PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE CAUZĂ (CAUZALĂ)

112. Propoziţia circumstanţială de cauză (cauzală)

elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei circumstanţiale de cauză este un complement circumstanţial de cauză;

= deci: (l) prin contragere = un complement circumstanţial de

cauză; (2) ea este, ia nivel frastic. ceea ce este complementul circumstanţial de cauză la nivel de propoziţie; = se obţine prin extensia unui complement circumstenţial de cauză; = îndeplineşte funcţia de complement circumstanţial de cauză pe lângă elementul regent:

= deci este. ia nivel de frază, ceea ce era complementul circumstanţial de cauză la nivelul propoziţiei; = exprimă *cauzalitatea* (pricina, motivaţia) acţiunii regentei; = determină (este cerută de) un verb (locuţiune verbală, echivalentul verbal);

= (!! verbul nu este copulativ, acesta cerând, după cum se ştie, propoziţii predicative);

= (manualele recomandă întrebările: din *ce cauză*? *din ce pricină*!);

— Are cuvânt/ element de relaţie specializat: FUNDCĂ (+ sinonimele);

= (!! nu acceptă cuvintele/ elementele de relaţie din domeniul, sfera lexicală, familia lui ce să care sunt tipic propoziţiei finale);

= ideea exprimată de cauzală este anterioară regentei (elementului regent);

= (din punct de vedere logic şi temporal, nu poziţional sau ca topică);

ex.: Am întârziat / *pentru că n-a venit tramvaiul*... / [= *din cauza tramvaiului*], t elemente regente

Propoziţia circumstanţială de cauză poate avea element/ termen regent (deci cerută de): a) *verb*; b) *locuţiune verbala*; c) *adjectiv*;

d) *grup nominal* (verb copulativ + nume predicativ);

ex.: 1. *Îmi pare foarte rău*, V deoarece n-ai participat şi tu...2/

2. Colega mea *era bucuroasă*-/ fiindcă îşi găsise stiloul2/ pe care...3/

— elemente de relaţie! (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii circumstanţiale de cauză se poate stabili un raport: a) *de* juxtapunere (paratactic); b)

copulativ: c) *adversativ*; d) *disjunctive*) *concluxiv*;

ex.: 1. Lipseşte, / deoarece e bolnav/ şi (deoarece) s-a internat în spital...3/;

2. Nu mai ieşim la plimbare, 1/ deoarece plouă, 2/ deci afară e rece...3/.

elemente de relaţie (subordonarea)

Propoziţia circumstanţială cauzală poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie:

a) specializate: FIINDCĂ; pentru că; deoarece; căci; întrucât; din cauză că; din pricină că;

b) nespecializate: *că*, *unde*, *când*, *cum*, *dacă* etc.

...(conj.) „FIINDCĂ”.

...(conj.) „CĂCI”.

...(conj.)... ÎNTRUCÂT”.

...(conj.) „DEOARECE”.

...(conj.) „CĂ”.

...(conj.) „DACĂ” (= fiindcă)

...(conj.) „CÂND” (= fiindcă)

...(conj.) „CÂT” (= fiindcă)

...(conj.) „UNDE” (= fiindcă)

...etc.

ex.:

1. CUM: Cum n-a căsit bilete de tren. / de aceea s-a hotărâr/ să plece cu avionul.3/ [= *Din cauza lipsei* de bilete, s-a hotărât1/ să...2/];

2. UNDE: M-am gândit că, 2/ unde tot nu este prea departe.3/ pot ajunge şi pe jos...2/ [= Pot ajunge şi pe jos *datorită distanţei* foarte mici...];

3. CUM: Cum nu-l mai văzusem de mult timp.1/ de aceea m-am hotărât2/ să-i fac o vizită...” / [= *Nevăzâ*ndu-i demult, m-am hotărât1/să...2/];

4. CÂT: Cât n-ai bani.1/ de ce mergi la film?...2/ [= Neavând bani, de a ceea nu mergi a film...];

5. DACĂ: Dacă nu eşti atent.1/ cum o să înţelegi?... – / [= >

Vorbind tot timpul, cum o să înţelegi?...].

— extensia complementului circumstanţial de cauză; contragerea propoziţiei de cauză (cauzale)

ex. 1. Din nebăgare de seamă şi-a fracturat piciorul... [= *Deoarece n-a băgat de seamă*, / şi-a fracturat piciorul...2/];

2. N-a mai putut ajunge în careu, / fiindcă a fost faultat...2/ [= *Faultănau*-i un adversar (*faultat* de... / *din cauza faultului*), n-a mai putut ajunge-n careu...].» topica, A; punctuaţia...”

A. Propoziţia circumstanţială cauzală este aşezată atât înaintea regentei, cât şi după aceasta.

B. Se desparte prin virgulă de regenta ei în funcţie de

importanţa cauzei exprimate;

= (şi nu în funcţie de poziţia sa faţă de regentă);

= (se recomandă, în general, despărţirea cauzalei prin virgulă, de regenta sa).

XI. PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP (FINALĂ)

113. Propoziţia circumstanţială de scop (finală)» elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei finale este un complement circumstanţial de scop;

= deci: (l) prin contragere = un complement circumstanţial de scop;

(2) ea este, la nivel frastic, ceea ce este complementul circumstanţial de scop la nivel de propoziţie; = poate rezulta din extensia unui complement circumstanţial de scop; = are funcţie de complement circumstanţial de scop pe lângă elementul regent;

= deci este, la nivel de frază, ceea ce este complementul circumstanţial de scop la nivel de propoziţie; = exprimă *scopul* (ţelul, ţinta, finalitatea) acţiunii regente; = determină (este cerută de) un verb (locuţiune verbală, echivalent verbal);

= are cuvânt/ element de relaţie specializat: *pentru ca să* (+ sinonimele);

= (!! nu acceptă cuvinte/ elemente de relaţie din sfera lexicală a lui *că* (*fiindcă*: *pentru* că ele.);

= (manualele recomandă şi întrebările *de cel cu ce scopl*);

ex.: Ne grăbim spre şcoală1/ să nu întârziem...2/ [= >... *spre a nu întârzia!*

— elemente regente

Propoziţia circumstanţială de scop poate avea element/ termen regent (deci este cerată de): a) *verb*: b) *locuţiune verbală*;

c) *interjecţie*;

ex.: l. *N-am dat ochii* cu el1/ ca să nu-l mai chestionez despre...2/;

2. *Hai* mai repede, / ca nu cumva să întârziem!...2/. O elemente de relaţiei (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii circumstanţiale finale se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*; c) *adversativ*; d) *disjunctiv*; e) *conclusiv*; „ex. 1. Du-te /de te joacă2/ori te

culcă... V;

2. A plecat în parc1/ să se plimbe, 2/ deci să se deconecteze...3/.» elemente de relaţie.» (subordonarea)

Propoziţia circumstanţială finală poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie:

(a) specializate: *PENTRU CA SĂ*;

(b) semispecializate (cvasispecializate):

...(loc. conj.) „PENTRU CA NU CUMVA *ŞI*" (= ca să) ... (loc. conj.) „NU CARE CUMVA SĂ"... (loc. conj.) „CA NU CARE CUMVA SĂ"... (loc. conj.) „CA NU CUMVA SĂ".

(c) nespecializate:

...(conj.) „SĂ".

...(loc. conj.) „CA să".

...(conj.) „DE „(= să)

...(loc. conj.) „NU CUMVA" (= ca să)

...(loc. conj.) NU CUMVA SA" (= ca să)

...etc.

ex.: 1. /2. /3. CĂ DOAR/ DOAR/ DOAR – DOAR: Se ţinea după el, / că doar (doar, doar – doar) fi va ierta...2/ [= Se ţinea după el *pentru a obţine* iertarea...];

4. DUPĂ CE: S-a dus în oraş /i după ce avea de cumpărat.../ [= S-a dus *după nişte rechizite* şcolare...];

5. PENTRU CE: Plecase în oraş / pentru ce avea de făcut acolo...2/ [= Plecase în *oraş pentru a telefona*...].

* extensia complementului circumstanţial de scop; contragerea propoziţiei de scop (finale)

ex.:! Binoclu! este folosit de văzut! a distanţă... [= Binoclul este folosit1/ *ca să se viidă la distanţă...*/].

2. Ca să pricepem sintaxa frazei, / am învăţat foarte bine morfologia şi sintaxa propoziţiei". / [= *Pentru a pricepe* sintaxa frazei, am învăţat bine morfologia şi sintaxa propoziţiei...].» topica, A; punctuaţia»)

A. Propoziţia circumstanţială finală este aşezată fie înainte, fie după regentă.

B. De obicei, propoziţia finală antepusă se desparte prin virgulă:

= circumstanţială de scop introdusă prin *de* nu se desparte prin virgulă;

= când ideea de scop este evidenţiată de autor, finala se

desparte prin virgulă;

= (şi invers) dacă ideea din regentă este subliniată, nu se mai foloseşte virgula.

XII. PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONALĂ

114. Propoziţia circumstanţială condiţională» elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei condiţionale este un complement circumstanţial condiţional;

= deci: (l) prin contragere = un complement circumstanţial condiţional; (2) ea este, la nivel frastic, ceea ce este complementul circumstanţial condiţional la nivel de propoziţie; = se obţine prin extensia unui complement circumstanţial condiţional; = îndeplineşte funcţia de complement condiţional pe lângă elementul regent;

= deci este, la nivel de frază, ceea ce este complementul circumstanţial condiţional la nivel de propoziţie;

= exprimă *condiţia* fără de care nu s-ar îndeplini acţiunea din regentă;

= (sau) ideea de *intercondifionare*, reciprocitate, afacere, contract, mutualitate; ipoteză, presupunere;

= are cuvânt de relaţie semispecializat (cvasispecializat): din sfera lexicală (familia, domeniul) a lui *DACĂ*; = (manualele recomandă şi întrebările *de cel*; *cu ce condiţiei*):

ex.: „*Se* treci codri de aramă / de departe vezi albind...” /

(M.E.) [= *Trecând* codrii de aramă, de departe vezi...].

elemente regente

Propoziţia circumstanţială condiţională poate avea element”.

termen regent (deci cerută de): a) *verb*; b) *locuţiune verbală*;

ex.: 1. Dacă ţi se potriveşte această haină, 1/ *cumpăr-of*... – /;

2. *Va da* el *de veste* imediat, 1/ dacă este nevoie...2/,» elemente de relaţiei (coordonarea)

conspectezi//

Între două (sau mai multe) propoziţii circumstanţiale condiţionale se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b; *copulativ*; c) *adversativ*; d) *disjunctiv*; e) *conclusiv*; ex.: 1. Dacă îţi iei notiţe, 1/ citeşti cu atenţie, 2/ verifici totul, 4/ lecţia se învaţă foarte uşor...5/;

2. Să fi văzut spectacolul, / deci să fi fost în sală, 2/ aş. putea acum/să...4/.

— elemente de relaţie, (subordonarea)

Propoziţia circumstanţială condiţională poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie:

a) semispecializate (cvasispecializate): *dacă*; *de* (= dacă); *în caz că*;

b) nespecializate: *să* (= dacă); *de unde* (= dacă);

...(conj.) „DACĂ".

...(conj.) „DE „(= dacă) ... (conj.) „CĂ „(= dacă) ... (conj.) „CÂND" (= dacă) ... (conj.) „CUM" (= dacă) ... (conj.) „UNDE" (= dacă) ... (loc. conj.) „DE UNDE" (= dacă) ... (loc. conj.) „ÎN CAZ CĂ „(= dacă) ...nul (cu valoare zero; neexprimat) ...etc. ex.: 1. DACĂ;

2. DE (= DACĂ): Dacă (de) mă mai întrebi, 1/ eu îţi răspund...2/ [= *Întrebându-mă*, eu îţi răspund...];

3. CÂND: Când ar fi după tine, / n-am mai pleca noi în excursie..." / [= *Bayindu-ne* pe tine, n-am mai pleca...];

4. DE UNDE: Întoarce-te repede, 1/ de unde nu, 2/ pe mine nu mă mai găseşti aici...3/ [= Neîntorcându-te repede, pe mine nu...];

5. (CUVÂNT DE RELAŢIE IMPLICIT, PRESUPUS): (?) Ai ceva de spus, / spune acum!...2/ [= *Având* ceva de spus, spune!! t extensia complementul circumstanţial condiţional*; contra

era propoziţiei circumstanţiale condiţionale. Stingând (aprinzând) lumina, (nu) vei mai desluşi literele... [= *Dacă stingi lumina*-/ (nu) vei mai desluşi literele.../] 2. Să-l fi zărit acolo, 1/ l-aş fi strigat.../ [= *Zărindu-l*, l-aş fi strigat...] «topica<A); punctuaţia (B)

A. Propoziţia circumstanţială condiţională poate fi antepusă sau posipusă regentei.

B. Se desparte prin virgulă de regentă, dacă are un corelativ;

= în celelalte situaţii, indiferent de locul său faţă de regentă, propoziţia condiţională se desparte prin virgulă în funcţie de gradul legăturii cu propoziţia regentă.

XIII. PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ 115. Propoziţia circumstanţială concesivă» elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei concesive este un complement circumstanţial concesiv;

= deci: (l) prin contragere = un complement circumstanţial concesi v;

(2) ea este, la nivel de frază, ceea ce este complementul

circumstanţial concesiv la nivel de propoziţie; = îndeplineşte funcţia de complement concesiv pe lângă elementul regent;

= deci este, la nivelul frazei, ceea ce este complementul circumstanţial concesiv la nivel de propoziţie: = exprimă *concesia* unei acţiuni regente;

= (!! *concesie* = îngăduinţă, cedare, renunţare benevolă la ceva; hatâr, las să treacă de la cineva);

= în propoziţia concesivă se lămuresc motivele din cauza cărora acţiunea regentă-logic, normal, deci corect, n-ar fi trebuit să aibă loc; = regenta transmite că:

a. (totuşi) acţiunea s-a înfăptuit;

b. (sau se poate realiza);

c. s-a trecut peste aceste inconveniente;

= determină un verb (locuţiune, echivalent verbal);

ex.: A plecat 7 deşi nu i s-a dat voie.../ (= cu toată interdicţia).

elemente regente

Propoziţia circumstanţială concesivă poate avea regent (deci cerută de);

a) *verb*; b) *locuţiune verbală*;

ex.: l. *N-a venit,* / chiar dacă au insistat...2/;

2. A dat o raită prin parc, 1/ cu toate că nu prea avea timp liber.../. *f* elemente de relaţie, (coordonarea)

Între două (sau mai multe) propoziţii circumstanţiale concesive se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*; c) *adversativ*; d) *disjunctiv*; e) *conclusiv*; ex.: 1. N-a venit, / cu toate că l-a chemat, 2/ dar n-a insistat...3/

2. De pleci / ori rămâi, 2/ mie îmi este indiferent...3/ mente de rel

e introdusă prin

— elemente de relaţie» (subordonarea) Propoziţia circumstanţială concesivă poate cuvinte/ elemente de relaţie;

a) specializate: DEŞI, cu toate că, măcar că, măcar să măcar de chit că, chit să chiar dacă, chiar de nici dacă, nici de nici să;

b) nespecializate: *cu* (= chiar dacă):. /2 ră *să*; *când*; *pe când* etc.

...(conj.) „DEŞI”.

...(conj.) „DE „(= deşi)

...(loc. conj.) „CU TOATE CĂ”.

...(loc. conj.) „MĂCAR CĂ”.

...(loc. conj.) „MĂCAR SĂ”.
...(loc. conj; „MĂCAR DE”.
...(loc. conj.) „CHIT CĂ”.
...(loc. conj.) „CHIT SĂ”.
...(conj.) „DACĂ” (= deşi)

Dacă ai să-l auzi ţipând ca din gură de şarpe,[1]/ să nu te sperii!...[2]/ [=> *Cu toate ţipeţele* lui, să nu te sperii!...];

are şi

...];

nuina

...nu! (cu valoare zero; neexprimat)

oaree ci soare, / şi tot mai el pete...1/ [= Soarele, *în ciuda strălucirii* sale, şi tot mai are

De fapt, regentul este n regentă i verbul (locuţiunea verbală), ci întreaga propoziţie

ex:

3. ŞI FĂRĂ SA: Şi fără să-l chemi, 1/ el tot vine...2/ [= >

Fără a fi chemat, el tot vine...];

4. CÂND (= deşi); PE CÂND (= deşi): Când (pe când) tot ne-au deranjat atâta, V să-i luăm totuşi în excursie... – / [= *Cu tot deranjul* lor, să-i lăum totuşi...];

5. CUVÂNT DE RELAŢIE IMPLICIT, PRESUPUS: a) (?)

Zică lumea / ce-a zice, 2/ eu...7 [= *Chiar zicând* lumea ce-a zice, eu...) // b) Ducă-se toţi, / eu nu mă duc.../.

4 extensia complementului concesiv*; contragerea propoziţiei circumstanţiale concesive

1. Cu toată verificarea, el a greşit rezultatele... [*Deşi* /cu toate că/

a verificat cu atenţie, / el a greşit rezultatele...2/];

2. *Deşi este prost*? / dacă tace – / toţi îl cred deştept...3/ [= Chiar prostul, tăcând, de înţelept toţi îl cred...].

topica<Ai; punctuaţia!”

A. Propoziţia circumstanţială concesivă este aşezată înaintea regentei sau după aceasta.

B. Propoziţia circumstanţială concesivă se desparte, de regulă, prin virgulă de regenta ei;

= excepţie face concesiva introdusă prin *nici dacă*;

= (despărţirea prin virgulă făcându-se în funcţie de gradul ei de

legătură cu propoziţia regentă).

XIV. PROPOZIŢIA CIRCUMSTANŢIALĂ CONSECUTIVĂ

116. Propoziţia circumstanţială consecutivă elemente definitorii

= echivalentul minor al propoziţiei circumstanţiale consecutive est complementul circumstanţial consecutiv; = deci: (l) prin contragere = un complement circumstanţial consecutiv, (*T*) ea este, la nivel de frază, ceea ce este complementul circumstanţial consecutiv la nivel de propoziţie; = poate rezulta din extensia unui complement consecutiv; = îndeplineşte funcţia de complement consecutiv; = deci este, la nivel de frază, ceea ce este complementul consecutiv la nivel de propoziţie; = exprimă *consecinţele* unei acţiuni regente; = (*consecutio* – din limba latină = *urmare, consecinţă*);

= în regentă este o acţiune care depăşeşte limitele normalului;

= Orice depăşire a acestor limite (ca şi în viaţă, de altfel!!) lasă niştt urmări, consecinţe;

= prepoziţia consecutivă exprimă tocmai urmările depăşirii normalului;

= depăşirea limitelor normalului este realizată prin:

a) anumite cuvinte: *atât* (*de*), *aşa* (*de*), *până într-atât* (*de*), *astfel* (*de*) etc.

b) printr-o intonaţie specială;

c) prin fugirea unei vocale/ consoane;

d) prin repetarea unui/ unor cânt (cuvinte);

e) etc.

= are cuvânt/ element de relaţie specializat: *ÎNCÂT*;

= elementul/ termenul regent este verb (locuţiune verbală);

= (Uneori/ o întreagă propoziţie);

ex.: l. Era atât de înalt / că atingea tavanul...2/ (= ... *de spaimă*);

2. Era răutăcios1/ de ne uimea...2/ (= ... *de uimire*).» ele) nente regente

Propoziţia circumstanţială consecutivă poate avea element/ termen regent (deci este cerută de): a) *verb*: b) *locuţiune verbală*; c) *grup verb.al*/ *grup nominal*;

ex; i. Atâta şi-a «*bătui* singuri *cuie-n tălpi*? / încât cu greu mai putealj şi crezuţi pe cuvânt...2/;

2. *Este atât de bine pregătit, 1*/ încât va reuşi în mod sigur la

„» ele, iiente de relaţie! (coordonarea)

Intră Jouă (sau mai multe) propoziţii circumstanţiale consecutive se poate stabili un raport: a) *de juxtapunere* (paratactic); b) *copulativ*;

c) *ayversativ*; d) *disjunctiv*; e) *condusiv*;

ex.: l. Era un ger1/ de crăpau pietrele, 2/ trosneau copacii, 2/ Îngheţase şi vântul...4/;

2. S-a lovit atât de tare, 1/ că şi-a fracturat piciorul, 2/ deci a trebuit3/ să-l transporte la spital...4/.» ele, nente de relaţie (subordonarea)

Propoziţia circumstanţială consecutivă poate fi introdusă prin cuvinte/ elemente de relaţie:

a) specializate: *ÎNCÂT*, *încât să*;

b) n-specializate (!! fiecare însă este sinonim cu *încât*): *de* (= încât);

cât (*încât*); *să* (= încât) *cât să* (= încât).

...(conj.) „ÎNCÂT”.

...(conj.) „CĂ „(= încât)

...(conj.) „SA” (încât)

...(conj.) „DECÂT” (= încât)

...(conj.)”. DE „(= încât)

...(conj. comp.) „ÎNCÂT SĂ”.

...(loc. conj.) „CA SĂ „(= încât)

...(loc. conj.) „DE SĂ „(= încât)

...(conj.) „CÂT” (= încât)

...etc.

ex.: 1. CÂT (= încât): „Ochii săi privesc atât de ferice (...), / cât te visez veghind...” 2/ (L.B.) [= Ochii săi privesc atât de ferice, *de mai mare dragul*...};

2. SA (= încât): „Nu-i suferinţă atât de mare, / să nu ne preschimbe în cântare...” 2/ (L.B.) [= Nu-i suferinţă atât de mare, *de neschimbat* în cântare...];

3. CĂ (= încât): Atât s-au jucat în valuri, / că fusese nevoie2/ să-i certe părinţii... 3/ [= S-au jucat în valuri... *de spaima* părinţilor...];

4. ÎNCÂT SĂ: Stătuse atât de mult, Vâhcât să nu te miri – /dacă...3/;

5. CA SA (= încât): Era prea mulţumit de cele spuse, 1/ ca să

(pentru ca să-l mai continue şi celelalte idei...2/ [= Era prea mulţumit de cele spuse, *renunţând* la celelalte idei...].

* extensia complementului consecutiv*; contragerea propoziţiei consecutive

ex.: 1. S-a schimbat de nerecunoscut… [= S-a schimbat, /*încât nu mai poate fi recunoscut…*/];

2. Suferea aşa de tare, / de l-au dus imediat la spital…2/ (= … *de groază*).

* topica”; piinctuaţia (B)

A. Propoziţia circumstanţială consecutivă este aşezată totdeauna după regentă.

B. Propoziţia circumstanţială consecutivă se desparte de regenta ei prin virgulă;

= nu se foloseşte virgula când: a) în regentă se află corelativul *prea*; b) este introdusă prin deşi stă imediat după predicatul regentei.

CUPRINS

I. FONETICA
1. Sunetul 3
2. Vocala 3
3. Consoana 3
4. Semivocala 3
5. Diftongul 3
6. Triftongul 3
7. Hiatul 4
8. Silaba 4
9. Ortografia 4
10. Ortoepia 4
II. VOCABULARUL
11. Vocabularul 4
12. Cuvântul 5
13. Sintagma 5
14. Sensuri ale cuvintelor 5
15. Familia de cuvinte 6
16. Prefixul 6
17. Sufixul 6
18. Prefixoidul/prefixoidele 7
19. Elemente de compunere 7
20. Tema 7
21. Desinenţa 7
MIJLOACE DE ÎMBOGĂŢIRE A VOCABULARULUI

22. Derivarea 8
23. Compunerea 8
24. Abrevierile (prescurtările) 8
25. Schimbarea categoriei gramaticale 8
26. împrumuturi 9
27. Polisemia 9
28. Sinonimele 9
29. Omonimele 10
30. Antonimele 10
31. Paronimele 10
32. Regionalismele 10
33. Arhaismele 10
34. Neologismele 11
35. Termenii argotici 11
36. Elementele de jargon 11
37. Tautologia 11
38. Pleonasmul 11
III. MORFOLOGIA
39. Morfologia 11
40. Genul 12
41. Numărul 12
42. Cazul 12
nominativul 13
I //. *genitivul* 13
l III. dativul 14
l *IV. acuzativul* 15
K *vocativul* 16
43. Persoana 16
44. Comparaţia 16
45. Determinarea 17
46. Diateza 17
47. Modul verbal 18
A. moduri/e personale (predicative)
I. conjunctivul 19
II. imperativul 19
III. condiţionalul-optativ 20
IV. indicativul 20
B. modurile nepersonale (nepredicative)

A. infinitivul 20
B. participiul 21
C. gerunziul 21
D. supinul 22
48. Timpul 22
J. *prezentul* 23
perfectul simplu 23
III. perfectul compus 23
IV. mai mult ca perfectul 23
V. imperfectul 23
VI. viitorul 24
VII. viitorul anterior 24
49. Locuţiunile 24
A. PĂRŢILE DE VORBIRE FLEXIBILE 1. SUBSTANTIVUL
50. Substantivul 27
51. Locuţiunile substantivale 28
50.
2. ARTICOLUL
52. Articolul 28
A. articol hotărât 29
B. articolul nehotărât 29
C. articolul posesiv – genitival 29
D. articolul demomtrativ-adjectival 29
3. ADJECTIVUL
53. Adjectivul 29
54. Locuţiunile adjectivale 30
4. PRONUMELE
55. Pronumele. 30
A. Pronumele personal 32
* dativul etic; «dativul posesiv;» forma neutrală (neutră)
B. Pronumele personal de politeţe 33
C. Pronumele reflexiv 33
D. Pronumele negativ 33
E. Pronume interogativ-relativ 33
F. Pronumele demonstrativ 34
G. Pronumele posesiv 34
H Pronumele nehotărât 34
J. *Pronumele de întărire* 34

5. NUMERALUL
56. Numeralul 34
A. numeral ordinal 35
B. numeralul cardinal 35
6. VERBUL
57. Verbul 36
* *verbul predicativ* 36
* *verbul copulativ* 37
* *verbul auxiliar* 38
— *verbul personal* 38
* *verbul impersonal* 38
* *verbul unipersonal* 38
* *verbul tranzitiv*. 39
* *verbul intranzitiv* 39
* *verbele pronominale* 39
58. Locuţiunile verbale 39
B. PĂRŢILE DE VORBIRE NEFLEX/BILE
59. Interjecţia 40
60. Adverbul 41
61. Locuţiunile adverbiale 41
62. Prepoziţia 41
63. Locuţiunea prepoziţională 42
64. Conjuncţia 42
65. Locuţiunile conjuncţionale 42
IV. SINTAXA PROPOZIŢIEI
66. Sintaxa 43
67. Propoziţia 43
1. PREDICATUL
68. Predicatul 44
A. Predicatul verbal 44
B. Predicatul nominal 44
2. NUMELE PREDICATIV
69. Numele predicativ 45
3. SUBIECTUL
70. Subiectul 47
e *subiectul neexprimabil* 4S
e *subiectul inclus* 48
— *subiectul subînţeles* 48

e *subiectul multiplu* 48
* *subiectul* (*exprimai prin*):
A. substantiv 48
B. pronume 48
C. numeral 49
D. verb (Ia modul:)
1. infinitiv: 49
2. participiu 49
3. gerunziu 49
4. supin 49
5. construcţii infinitivalc 49
E. interjecţie 49
4. ATRIBUTUL
71. Atributul 49
Atributul substantival 50
a. *genitival* 50
b. *prepoziţional* 50
c. *opoziţional* 51
1) apoziţie simplă 51
2) apoziţie dezvoltată 51
d*. În dativ* 51
2. atributul adjectival (*exprimat prin*):
a. adjectiv propriu-zis 51
b. numeral ordinal 51
c. numeral cardinal 51
d. adjectiv pronominal 51
e. verb la participiu 51
f. verb la gerunziu 51
g. locuţiune adjectivală 51
3. atributul pronominal 51
4. atributul verbal 52
5. atributul adverbial 52
6. atributul intejecţional 52
5. COMPLEMENTUL
72. Complementul 52
73. (a) Complementul direct 53
74. (B) Complementul indirect 54
75. (C) Complementul de agent 56

76. (D) Complementul circumstanţial de mod 56
77. (E) Complementul circumstanţial de timp 58
78. (F) Complement circumstanţial de loc 59
79. (G) Complementul circumstanţial de cauză 60
80. (H) Complementul circumstanţial de scop 61
6. FĂRĂ FUNCŢIE SINTACTICĂ
81. Fără funcţie sintactică
...62
V. SINTAXA FRAZEI
82. Fraza 63
83. Propoziţia simplă 64
84. Propoziţia dezvoltată... 64
85. Propoziţia afirmativă 64
86. Propoziţia negativă 64
87. Propoziţia principală 64
88. Propoziţia subordonată (secundară) 64
89. Propoziţia enunţiativă 65
90. Propoziţia interogativă 65
91. Propoziţia imperativă 65
92. Propoziţie exclamativă 65
93. Propoziţia regentă 65
94. Propoziţia independentă 66
95. Propoziţia incidenţă 66
96. Propoziţia eliptică de predicat 66
97. Propoziţia insuficientă 66
98. Contragerea 67
99. Extensia 67
100. Raporturi în frază 67
101. Elemente de relaţie. 68
102. Elemente corelative 70
103. (I) Propoziţia subiectivă 70
104. (II) Propoziţia predicativă 72
105. (III) Propoziţia tributivă 74
106. (IV) Propoziţia completivă directă 76
107. (V) Propoziţia completivă indirectă 78
108. (VI) Propoziţia completivă de agent 80
109. (VII) Propoziţia circumstanţială de mod (modală) 82
110. (VIII) Propoziţia circumstanţială de timp (temporală)...84

111. (IX) Propoziţia circumstanţială de loc 86
112. (X) Propoziţia circumstanţială de cauză (cauzală) 89
113. (XI) Propoziţia circumstanţială de scop (Finală) 91
114. (XII) Propoziţia circumstanţiali condiţională 93
115. (XIII) Propoziţia circumstanţială concesivă 95
116. (XIV) Propoziţia circumstanţială consecutivă 97